

ПАМ'ЯТКА ДЛЯ ВИХОВАТЕЛІВ

1. Спілкування з дитиною:

- 1.1. Демонструйте кращі зразки своєї поведінки, випромінюйте добро і любов. Ваш внесок у розвиток дитини безцінний — ваше ставлення до світу знайде відображення у її інтересах, судженнях, цінностях.
- 1.2. Якщо ви хочете поговорити з дитиною, присядьте чи нахиліться до рівня дитини, встановіть зоровий контакт; якщо потрібно – покладіть свої руки дитині на плечі, або на спину між лопатками та поставте дитині запитання.
- 1.3. Частіше використовуйте "Я-повідомлення", таким чином даючи дітям зрозуміти: їхні поведінку, реакції дорослі обмежують не взагалі, а лише зараз, і на те є певні причини. Наприклад: "Прошу зараз голосно не розмовляти, бо це заважає дітям гратися".
- 1.4. Якщо ви побачили, що дитина не зрозуміла вашої пропозиції – попросіть її повторити вашу фразу.
- 1.5. При спілкуванні враховуйте вік і досвід цієї дитини, а не свій власний.
- 1.6. Говоріть з дитиною спокійним тоном, змінюючи тембр голосу в залежності від обставин.
- 1.7. Деяким дітям одну і ту ж фразу потрібно повторити декілька разів.
- 1.8. Намагайтеся створювати і підтримувати позитивну атмосферу, дбайте про "збереження обличчя" кожного. Підтримки та захисту потребує насамперед той, кому в цей момент гірше. Тому інколи варто поспівчувати й винуватцеві конфлікту, підтримати його.

2. Спілкування з батьками:

- 2.1. Під час спілкування з батьками потрібно формувати «Я – повідомлення»:
 - якщо я правильно вас зрозуміла, ви хочете, щоб...
 - я розумію вашу точку зору, проте...
 - мені було б легше спілкуватися з вашою дитиною, якщо б...
 - у вашої дитини чудово виходить робити... та треба попрацювати над...
- 2.2. Під час спілкування з батьками не потрібно боятися ставити запитання:
 - я помітила, що дитина почала...
 - я цікавлюся, як вихователь, який працює з вашою дитиною, а не як стороння особа...
 - на жаль, без додаткової інформації я не зможу плідно працювати з вашою дитиною.

3. Спілкування з колегами:

3.1. Під час спілкування з колегами з робочих питань не потрібно боятися ставити запитання, оскільки ваш досвід роботи менший за досвід вихователів, і те, що зрозуміло їм, може бути не зрозуміло вам.

3.2. Вислухавши старшого колегу, відстоюйте свою думку, якщо ви впевнені в своїй правоті.

3.3. Використовуючи досвід старших колег, не забувайте про власні отримані новітні знання.

ПОРАДИ ВИХОВАТЕЛЯМ

♦ **Демонструйте кращі зразки своєї поведінки**, будьте обережні в судженнях та проявах емоцій (але завжди залишайтеся щирими), випромінюйте добро і любов. Ваш внесок у розвиток дитини безцінний — ваше ставлення до світу знайде відображення у її інтересах, судженнях, цінностях.

♦ **Пробачайте дітям**. Поведінка малюка часто імпульсивна, недостатньо вмотивована й виважена. Інколи досить докірливого погляду, щоб він усвідомив свій промах. Не варто привчати дітей до формальних вибачень — поспіхом промовлені слова не залишають у душі жодного сліду. Намагайтеся ростити малечу в спокої та душевній рівновазі.

♦ **Кожна дитина має відчувати, що ви любите саме її**. Щоб продемонструвати це, уважно вислуховуйте її, радійте й сумуйте разом з нею. Втім, пам'ятайте: дитині потрібний вихователь, який веде, спрямовує, налаштовує.

♦ **Частіше використовуйте "Я-повідомлення"**, таким чином даючи дітям зрозуміти: їхні поведінку, реакції дорослі обмежують не взагалі, а лише зараз, і на те є певні причини. Наприклад: "Прошу зараз голосно не розмовляти, бо це заважає дітям гратися" або "Я не дозволяю бігати в групі, бо можна зачепитися за меблі й упасти".

♦ **Демонструйте підтримку будь-яких починань дитини**. Інколи ці починання нелогічні, наперед "провальні", але дитина зрозуміє це, лише спробувавши. Дайте їй можливість накопичити досвід успішної й неуспішної діяльності. Діти не потребують ні критики, ні особливого захвалювання, їм потрібні віра та підтримка.

♦ **Намагайтеся створювати і підтримувати позитивну атмосферу**, дбайте про "збереження обличчя" кожного. Підтримки та захисту потребує насамперед той, кому в цей момент гірше. Тому інколи варто поспівчувати й винуватцеві конфлікту, підтримати його.

ЩЕ Є ЧАС ПІДГОТУВАТИ ДИТИНУ ДО НАВЧАННЯ

Мине ще кілька місяців і перед батьками вихованців старших груп постане питання: «Віддавати чине віддавати дитину до школи?». Щоб зробити такий виважений крок, доцільно вислухати думки вихователя, психолога - практика і самої дитини. Звісно, не слід чекати від дитини прямої відповіді — «хочу» чи «не хочу». Але, якщо придивитися до неї, проаналізувати її бажання, запитання, висловлювання, ігри, уважний дорослий зробить висновок, чи варто приміряти дошкільнику шкільну форму, або ж треба зачекати ще рік.

Замислимося, про що ми насамперед думаємо, коли говоримо про готовність дитини до школи. Часто - густо все ж таки йдеться про інтелектуальну готовність. Але щоб вчитися, потрібні сили (мається на увазі звичайна фізична сила), бо перевантаження першокласника можна порівняти хіба що з перевантаженнями космонавта. Чи вистачить сил тягти величезний портфель, висидіти урок, тримати ручку, перемкнути увагу на різні навчальні предмети?..

Отже, ще раз нагадаємо, як попередньо перевірити, чи вистачить дитини сил для навчання і як їй краще допомогти підготуватися до першої подорожі у школу.

У психології виділяють два взаємопов'язані компоненти до навчання: **морфогенетичний та психологічний.**

Морфогенетична готовність означає достатній рівень розвитку психофізіологічних, фізичних й анатомо - морфологічних функцій і структур дитячого організму. Цей рівень допомагає витримати дитині відповідне навантаження і дає імпульс для подальшого розвитку.

Важливою складовою цього компонента є соматичне і психічне здоров'я дитини, сформованість навичок здорового способу життя. Доречно сказати, що батьки недооцінюють фізичний аспект розвитку дитини. Недостатньо уваги приділяють цій проблемі в системі виховання.

Але це дуже важливо, адже:

- стрибки у довжину з місця розвивають швидкість реагування;
- кидки та ловіння м'яча діаметром 10—15 см двома руками з відстані 1 м від стіни розвивають не лише спритність та координацію рухів дитини, а й її здатність до набуття навичок письма, ручної праці, малювання — тобто розвитку дрібних м'язів рук;
- стрибки зі скакалкою свідчать не лише про стрибкові можливості дитини, а й про швидкість її рухової реакції, можливість виконувати комбіновані дії з іншими предметами, допомагають розвинути загальну фізичну витривалість і поліпшують каліграфію;

- піднімання тулуба з положення лежачи на спині зміцнює м'язи спини і живота до тривалих статичних навантажень під час сидіння (за партою на уроках). Ця вправа може бути засобом профілактики правильної постави, зміцнення м'язів живота та поперекового відділу спини

Морфогенетичну готовність можна перевірити за такими ознаками:

- відтворення, копіювання речення, крапок, написаних дорослим, дає змогу оцінити ступінь сформованості зорово-моторної координації та дрібної моторики руки;
- показники зміни пропорцій тіла в періоди так званих ростових стрибків допомагають оцінити ступінь біологічного дозрівання організму. Так, у 5—6-річних дітей відбувається напівростовий стрибок, що є суттєвим показником зрілості організму.

Щоб дізнатися, чи пододала дитина цей важливий етап - використовують філіппінський тест: попросіть дитину дістати правою рукою ліве вухо, провівши руку над головою. Успішність виконання цього завдання свідчить про ступінь розвитку кістяка, рівень дозрівання нервової системи, здатність головного мозку сприймати і переробляти інформацію. Фізіологи і гігієністи встановили: коли дитина починає відвідувати школу до того, як у неї пройшов напівростовий стрибок, це негативно позначається на її здоров'ї, особливо на психічному і рідко приносить успіх у навчанні;

- кісткову зрілість зазвичай перевіряють за ступенем окостеніння кістяка лівої руки: запропонуйте покласти ліву руку долонею вниз і по черзі піднімати пальці над столом, не відриваючи кисті від поверхні. Після цього повторити за дорослим двома руками вправи «Перемога» і «Ріжки» («Перемога»: стиснути в кулак усі пальці, крім вказівного і середнього; «Ріжки»: стиснути в кулак усі пальці, крім вказівного і мізинця) 5 разів;

- зубну зрілість треба визначати у 2 роки (чи з'явилися всі молочні зуби) і у 6 років (як відбувається зміна молочних зубів на постійні). Вважається достатньо для початку систематичного навчання зміни 4-х молочних зубів;

- зрілість кори головного мозку (функціонування тім'яно - потиличних відділів) перевіряють тестом «Руки» за М. Безруких і С. Єфімовою: сядьте за столик навпроти дитини. Попросіть її простягнути вам одну руку, затуліть від неї долоню і пальці цієї руки своєю, попросіть її витягнути на іншій руці палець, якого ви торкаєтесь (Трирічна дитина правильно визначає великий палець; 5-річна — розрізняє великий і мізинець; 6-річна дитина вільно розрізняє великий, мізинець і вказівний).

Психологічна готовність передбачає емоційно - вольову, інтелектуальну та мотиваційну зрілість. Доцільно зауважити, що викладене безпосередньо стосується й формування розвитку емоційно - вольової сфери. Всі вправи, які передбачають виконання дій за інструкцією (фізичні, рухові, танцювальні чи правильне відтворення на аркуші паперу напрямів ліній), показують уміння уважно слухати і точно виконувати найпростіші вказівки дорослого.

Більшість батьків особливу увагу приділяє інтелектуальній готовності, що відображає функціональне дозрівання структур головного мозку і включає рівень

розвитку мовлення, образного та елементарного логічного мислення; вміння довільно зосереджуватись, запам'ятовувати тощо.

Мотиваційна готовність. Визначити домінування пізнавального чи ігрового мотиву дитини можна під час бесіди: запропонувати вибір, скажімо, послухати казку чи погратись з іграшкою; у грі «у школу» діти, що характеризуються наявністю «внутрішньої» позиції школяра, віддають перевагу ролі учня, а не вчителя і хочуть, щоб увесь зміст гри зводився до реальної навчальної діяльності (письмо, читання, розв'язування прикладів тощо).

Діти, у яких несформована позиція школяра, обирають роль вчителя, а замість конкретної навчальної діяльності — гру «у перерви», розігрування приходу до школи тощо. Бесіда з ознайомлення з шкільними речами, їх призначенням — ці та інші методи допомагають виявити особливості внутрішньої позиції дитини до навчання.

Велике значення для входження в дитячий колектив має **соціальна готовність**, яка визначається потребою спілкуватися з дітьми; готовністю підкорятися інтересам і правилам групи, що краще проявляється під час групових ігор, поведінці в сім'ї при виконанні обов'язків та врахуванні потреб членів родини.

Соціально компетентна дитина здатна відчувати своє місце в системі людських стосунків, а отже, й адекватно поводитися.

Бачити дітей щасливими, з усмішкою на вустах, такими, які вміють розуміти інших, вміють спілкуватися, — це щире бажання дорослих: батьків, вихователів, учителів, оточення. Набуття дитиною таких важливих якостей, як уміння керувати своєю поведінкою і способами спілкування, здібність обирати адекватну альтернативу власних дій та вчинків, орієнтуватися в нових обставинах, відчувати своє місце серед інших людей, — слугує її соціальному розвитку.

Завдяки віковим особливостям дошкільників: емоційній чутливості, допитливості, здатності до наслідування, вразливості — створюються сприятливі умови для формування особистості як суб'єкта моральних відносин. Ми, дорослі, маємо прищепити дітям культуру людських стосунків, навчити їх взаємної поваги у спілкуванні та спільній діяльності, виробити вміння дотримуватись простих норм співжиття, керуватися у поведінці соціально значущими вартостями.

Пам'ятайте, що неврахування якогось компонента готовності призводить до труднощів у навчанні. Коли дитина стикається з труднощами шкільного життя в повному обсязі (вчить не тому, що хочеться знати, фізично важко витримати навантаження, завжди слід вчити уроки тощо), вона починає переживати психологічний дискомфорт.

Тож заздалегідь подбайте про належну підготовку до навчання.

Робота з батьками щодо підготовки дитини до школи

Вихователі дошкільних закладів повинні підібрати такі форми роботи з батьками, які сприяли б формуванню у них відповідальності, бажання брати активну участь у процесі емоційного, інтелектуального та вольового життя дитини. Спільними зусиллями треба сформуванати у дітей почуття радості від очікування вступу до школи, зміни статусу, задоволення від подолання перших труднощів. Традиційною формою роботи з батьками вважають батьківські збори. Але в системі впровадження та реалізації наступності між дошкільною та початковою ланкою освіти така форма не завжди виправдовує себе. Усе залежить від вибору змісту та методів роботи з батьками. Нині доречніше й ефективніше використовувати такі форми роботи, як:

- час спілкування,
- дискусійний клуб,
- бесіда,
- круглий стіл,
- групова дискусія,
- збори-студія
- запитуйте-відповімо,
- ділова гра,
- педагогічний консиліум тощо.

Практика свідчить, що спілкування з батьками саме у такий спосіб допомагає розвинути їхні педагогічні уміння.

Під час проведення таких заходів вихователі активно залучають кожного із батьків до спільної діяльності з обговорення різноманітних проблем, які виникають при підготовці дитини до школи. Це сприяє переосмисленню особистих поглядів батьків на проблеми розвитку, виховання, навчання, соціалізації дитини та формує педагогічну рефлексію у батьків. При цьому вони мають змогу порівняти власну позицію з думками інших.

Підготовка дітей до навчання у школі буде ефективнішою у процесі організації та проведення серії ігор «Скоро до школи». Зміст їх допоможе дітям краще увійти у світ шкільного життя, отримати новий статус школяра, сформує зацікавленість та бажання навчатися у школі, власну систему цінностей та особистісних смислів. Корисною для дітей є гра «Склади портфель». Вона допоможе закріпити знання про те, що потрібно першокласнику для навчання у школі. Також гра сформує такі необхідні школяру якості, як: зібраність, акуратність, стриманість, вміння доводити роботу до кінця, наполегливість та цілеспрямованість. При цьому ігровим завданням є зібрати портфель першокласника, а ігровими діями — змагання за умовою: хто швидше збере у портфель усі необхідні речі — той і стане переможцем. Для цього дітям пропонують різноманітні речі: іграшки, посуд, інструменти, серед яких є і навчальне приладдя — зошити, олівці, ручки, підручники, альбоми, пенали, гумки тощо.

В. Сухомлинський вважав, що рік із підготовки дітей до школи потрібен для того, щоб добре пізнати кожну дитину, глибоко вивчити індивідуальні особливості її сприймання, мислення і розумової праці: «Перш ніж дати знання, треба навчити думати, сприймати, спостерігати. Треба також добре знати індивідуальні особливості здоров'я кожного учня — без цього не можна нормально вчити».

ЕКСПРЕС-ТЕСТИ НА ВИЗНАЧЕННЯ ШКІЛЬНОЇ ГОТОВНОСТІ ДИТИНИ

1. ПАМ'ЯТЬ (СЛОВА)

Для початку перевіримо короткочасну слухову пам'ять. Запропонуйте дитині погратися: «Зараз я назву тобі слова, а ти спробуєш їх запам'ятати».

Слід чітко й виразно назвати десять слів: будинок, квітка, літак, хлопчик, ручка, годинник, шишка, бджола, яблуко, олівець.

Оцінювання результатів:

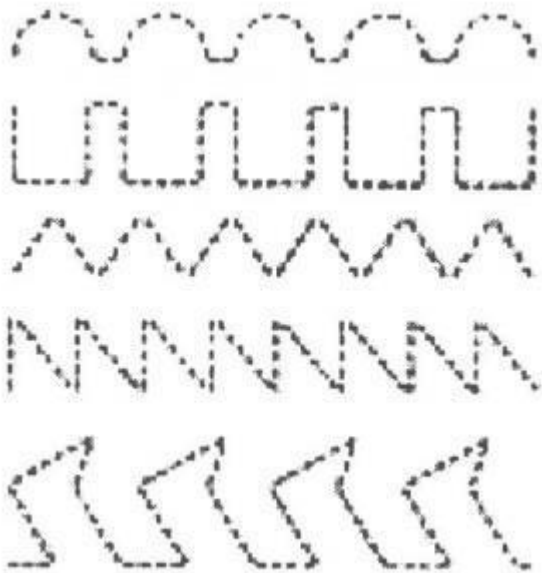
7 і більше слів — високий рівень;

4-6 слів - середній рівень;

1-3 слова - низький рівень.

2. МОТОРИКА

Цей тест допоможе оцінити, наскільки рука дитини готова до письма. Попросіть дитину: «Візьми олівець і обведи лінії по пунктиру в напрямку, що вказує стрілочка».

Оцінювання результатів

Зроблено акуратно, лінія рівна — м'язи руки дитини розвинені добре й готові до того, щоб починати вчитися писати

— високий рівень розвитку моторики.

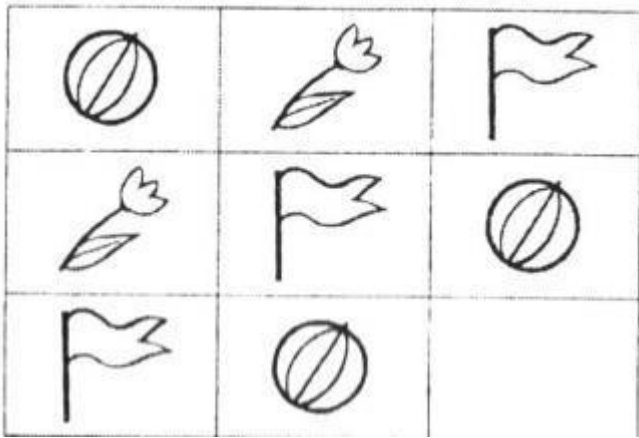
Лінія досить рівна, але часто виходить за контур пунктиру

— середній рівень розвитку моторики.

Лінія нерівна, часто виступає за пунктир, переривчаста — рука ще не готова до письма, і справа тут зовсім не в старанні малюка — низький рівень розвитку моторики.

3. ЛОГІКА

Це завдання допоможе оцінити рівень логічного мислення дитини. Скажіть їй: «Подивися уважно на картинку. У кожній клітинці намальовані предмети. Як ти гадаєш, якого предмета не вистачає в останній клітинці?»

Оцінювання результатів

Послухайте, як дитина міркує, попросіть її пояснити, чому вона прийняла саме таке рішення.

Правильне розв'язання з поясненням — високий рівень розвитку логічного мислення.

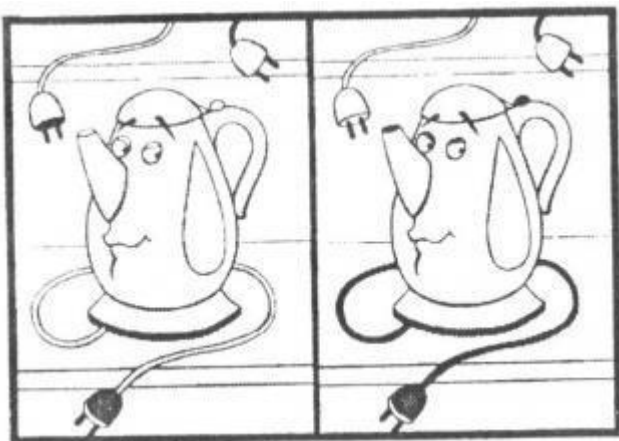
Правильне розв'язання без пояснення — середній рівень розвитку логічного мислення.

Неправильне розв'язання, угадування без обмірковування — низький рівень розвитку логічного мислення

4. ПОРІВНЯННЯ

Уміння порівнювати — необхідна навичка для першокласника.

Запропонуйте дитині порівняти наведені цікаві картинки і знайти між ними п'ять відмінностей.

Оцінювання результатів:

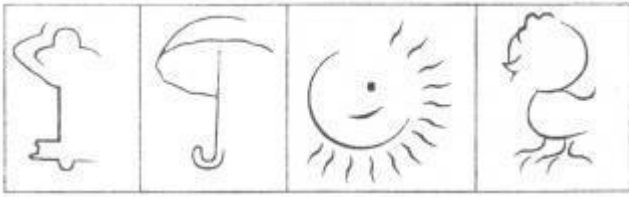
5 відмінностей - високий рівень;

2-3 відмінності - середній рівень;

1 або жодної відмінності — низький рівень.

5. РОЗВИТОК УЯВИ

Розвиток уяви можна перевірити за допомогою такого завдання. Запропонуйте дитині: «Подивися на ці картинки. Забудькуватий художник не домалював їх. Допоможи завершити малюнки й розкажи, що намагався зобразити художник».

Оцінювання результатів

Малюк домалював усі картинки, причому використав багато деталей — високий рівень розвитку уяви.

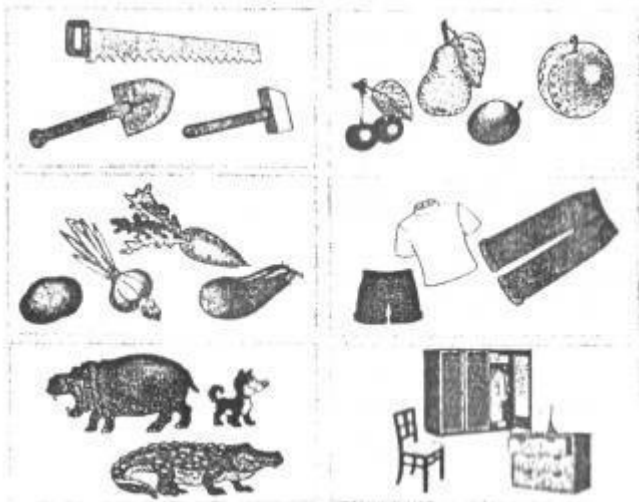
Малюк домалював усі картинки або три з них, але використав замало деталей — середній рівень розвитку уяви.

Малюк домалював тільки одну картинку або не домалював зовсім — низький рівень розвитку уяви.

6. УЗАГАЛЬНЕННЯ ПОНЯТЬ

Важливо навчити дитину узагальнювати поняття. Зробити це можна навіть без спеціальних вправ. Наприклад, коли ви з дитиною йдете вулицею, можна сказати: «Подивися, от їдуть трамваї, тролейбуси й автобуси. Одним словом це називається транспорт. А от ростуть береза, каштан, липа й верба. Це — дерева».

Щоб зрозуміти, чи вміє дитина узагальнювати, запропонуйте їй таке завдання: «Як можна одним словом назвати те, що намальовано на кожній картинці?»

Оцінювання результатів

Дитина впоралася з п'ятьма-шістьма завданнями — високий рівень узагальнення.

Дитина впоралася з трьома-чотирма завданнями — середній рівень узагальнення.

Дитина впоралася з одним-двома завданнями або не впоралася взагалі — низький рівень узагальнення.

7. ПАМ'ЯТЬ (КАРТИНКИ)

Ще раз перевіримо пам'ять дитини. Тільки тепер попросіть її запам'ятати не слова, а картинки. Скажіть дитині: «Зараз я покажу тобі картинки, а ти спробуєш їх запам'ятати».

Показуйте дитині картинки впродовж 25 секунд, але не називайте зображене на них. Закрийте їх. Тепер скажіть: «Спробуй пригадати, які картинки ти бачив».

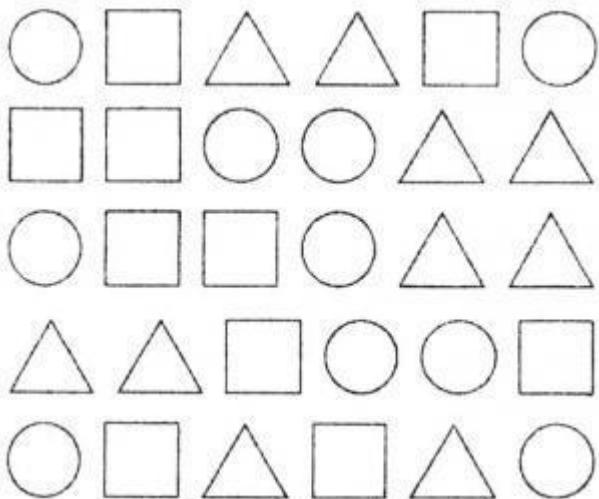

Оцінювання результатів:

7 і більше слів — високий рівень короточасної зорової пам'яті. 4—6 слів — середній рівень короточасної зорової пам'яті. 1—3 слова — низький рівень короточасної зорової пам'яті.

8. УВАГА

А тепер перевіримо, наскільки дитина уважна. Попросіть її: «Бачиш, на картинці намальовані кружечки, трикутники й квадратики. Візьми олівець і викресли тільки кружечки. Будь уважний! Почали!»

Оцінювання результатів

Якщо завдання виконане практично без помилок (1—3 пропущених фігури) і швидко (2 хвилини) — високий рівень розвитку уваги.

Якщо завдання виконане з помилками (більше ніж 3 пропущених фігури) і довше ніж за 2 хвилини — середній рівень розвитку уваги.

Дитина відмовилася виконувати завдання або виконала його з більшою кількістю помилок — низький рівень розвитку уваги.

9. ДІЇ З ІНСТРУКЦІЯМИ

Перевіримо, як дитина вміє діяти за інструкціями. Спочатку запитайте в дитини, де в неї права рука, а де — ліва. Потім поясніть завдання: «Зараз ми з тобою малюватимемо візерунки. Постав свій олівець у точку, яка тут намальована. Я буду говорити тобі, куди вести лінію. Ти рухатимешся по клітинках. Отже, почали! Одна клітинка вгору. Одна клітинка праворуч. Одна клітинка вгору. Одна клітинка праворуч. Одна клітинка вниз. Одна клітинка праворуч. Одна клітинка вниз. Одна клітинка праворуч. А тепер продовжуй малювати цей візерунок самостійно».

Оцінювання результатів

Якщо дитина точно відтворила потрібний візерунок — високий рівень уміння дотримуватися інструкції.

Візерунок відтворено із помилкою в одній-двох лініях — середній рівень уміння дотримуватися інструкції.

Візерунок відтворено з більшою кількістю помилок або неправильно — низький рівень уміння дотримуватися інструкції.

ОЦІНКА РЕЗУЛЬТАТУ ПРОВЕДЕНОГО ЕКСПРЕС-ТЕСТУ

Щоб було зручно оцінити результати, занотуйте їх у таблицю картинками.

Що перевіряли?	Високий рівень	Середній рівень	Низький рівень
Пам'ять (слова)			
Моторика			
Логіка			
Порівняння			
Уява			
Узагальнення			
Пам'ять (картинки)			
Увага			
Дії з інструкціями			

Висновок батьки можуть зробити самостійно, порахувавши кількість зірочок, квіточок і дзвіночків. Що більше зірочок і менше квіточок та дзвіночків, то краще.

Однак, який би результат ви не отримали — не засмучуйтеся і не сваріть дитину.

Пам'ятайте! Результати тестів — це лише стимул до нових занять і відкриттів.

Також батьки можуть оцінити рівень «зрілості» дитини за допомогою спостереження і відповідей на спеціальні запитання, розроблені психологом Джеральдін Чейні. Після того як Ви дали відповідь та проаналізували результати, можна провести тести, які використовують дитячі психологи при вступі до школи. Тести проводять не всі відразу, а в різний час. При цьому обов'язково, щоб у дитини був гарний настрій. Не обов'язково проводити всі запропоновані тести, виберіть кілька з них.

Тест «Чого не вистачає?» (Р. С. Немов)

Завдання: дитині показують 7 малюнків, на кожному з яких не вистачає якоїсь важливої деталі або щось неправильно зображено.

За допомогою секундоміра фіксуйте час, витрачений на виконання усього завдання.

Оцінка результатів:

10 балів (дуже високий рівень) — дитина назвала всі 7 неточностей менш ніж за 25 секунд.

8—9 балів (високий) — час пошуку всіх неточностей склав 26—30 секунд.

4—7 балів (середній) — час пошуку склав від 31 до 40 секунд. 2—3 бала (низький) — на пошук неточностей дитина витратила 41—45 секунд. .

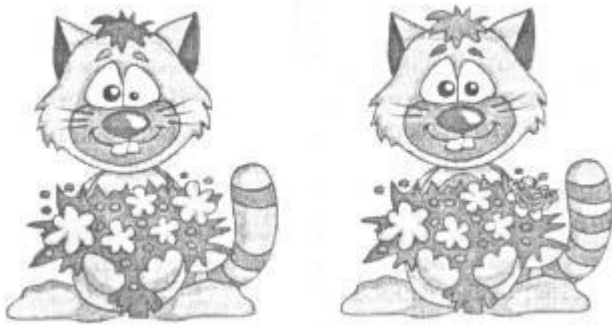
0—1 бал (дуже низький) — час пошуку — більше 45 секунд.

Тест «Знайди відмінності»

Тест виявляє рівень розвитку спостережливості.

Приготуйте два однакові малюнки, що відрізняються один від одного 5—10 деталями (такі завдання трапляються в дитячих журналах, у розвивальних книгах-прописах).

Дитина розглядає малюнки 1—2 хвилини, потім розповідає про відмінності, які знайшла. Приклад малюнків:

Дитина дошкільного віку з високим рівнем спостережливості повинна знайти всі відмінності.

Тест «Десять слів»

Тест сприяє розвитку довільного запам'ятовування і слухової пам'яті, а також стійкості уваги та вміння концентруватися.

Підготуйте набір односкладових або двоскладових слів, не пов'язаних між собою за змістом. Наприклад: стіл, калина, крейда, рука, слон, парк, хвіртка, вікно, бак, собака.

Умова проведення тесту — абсолютна тиша.

На початку скажіть: «Зараз я хочу перевірити, як ти вмієш запам'ятовувати слова. Я буду говорити слова, а ти слухай уважно і намагайся їх запам'ятати. Коли закінчу, повториш стільки слів, скільки запам'ятаєш, у довільному порядку».

Усього проводять 5 перерахувань по 10 слів. Тобто після першого перерахування і повтору дитиною запам'ятованих слів ви знову вимовляєте ті самі 10 слів: «Зараз я повторю слова ще раз. Ти знову спробуй запам'ятати їх і повторити ті, які запам'ятав. Називай слова, які говорив минулого разу, і нові, які запам'ятаєш».

Перед п'ятим перерахуванням скажіть: «Зараз я назву слова востаннє, а ти постарайся запам'ятати якомога більше».

Крім інструкції, ви не повинні більше нічого говорити, можна лише підбадьорювати малюка.

Хороший результат, якщо після першого пред'явлення дитина відтворює 5—6 слів, після п'ятого — 8—10 (показники для старшого дошкільного віку).

Тест «Чого бракує?»

Це і тестове завдання, і проста та дуже корисна гра для розвитку зорової пам'яті водночас.

Використовують іграшки, різні предмети або малюнки, які викладають перед дитиною (до десяти). Вона дивиться на них 1—2 хвилини, потім відвертається, а ви міняєте щось, прибираючи або переставляючи. Після цього дитина повинна подивитися і сказати, що змінилося. При гарній зоровій пам'яті малюк легко помічає зникнення 1—3 іграшок, переміщення їх в інше місце.

Тест «Четвертий — зайвий»

Тест допомагає виявити уміння узагальнювати, логічне, образне мислення. Для дітей старшого дошкільного віку можна використовувати і малюнки, і слова. Важливо не тільки те, що дитина вибере зайве, але і те, як вона пояснить свій вибір. Підготуйте картинки або слова, наприклад:

- білий гриб, підберезник, квітка і мухомор;
- каструля, чашка, ложка, шафа;
- стіл, стілець, ліжко, лялька.

Можливі словесні варіанти:

- собака, вітер, смерч, ураган;
- сміливий, хоробрий, рішучий, злий;
- сміятися, сидіти, хмуритися, плакати;
- молоко, сир, сало, кисле;
- крейда, ручка, сад, олівець;
- цуценя, кошеня, кінь, порося;
- капці, чобітки, шкарпетки, черевики.

Якщо використовувати цю методику як розвивальну, можна починати з 3—5 малюнків або слів, поступово ускладнюючи логічний ряд, щоб було кілька правильних варіантів відповіді. Наприклад: кішка, лев, собака — зайвими може бути і собака (не з родини котятих), і лев (не домашня тварина).

Тест «Класифікація»

Призначений для дослідження логічного мислення.

Підготуйте набір карток, до яких входять різні групи: одяг, посуд, іграшки, меблі, домашні та дикі тварини, їжа тощо.

Дитині пропонують розкласти картки (попередньо перемішані) по групах. Далі надають повну свободу. Після виконання дитина повинна пояснити, чому вона розклала картки саме так (часто діти складають разом тварин або зображення кухонних меблів і посуд, або одяг і взуття — в такому випадку запропонуйте розділити ці картки).

Високий рівень виконання завдання: дитина розклала картки правильно по групах, зуміла пояснити, чому вона вчинила саме так, і назвати ці групи («домашні тварини», «одяг», «їжа», «овочі» тощо).

Тест «Складання розповіді за малюнками»

Тест часто використовують психологи для виявлення рівня розвитку мовлення, логічного мислення. Підберіть малюнки із серії «історії-комікси», розріжте їх. Для старшого дошкільного віку досить 4—5 малюнків, об'єднаних одним сюжетом. Малюнки перемішують між собою і пропонують дитині: «Якщо розташувати ці малюнки по порядку, вийде історія. Щоб правильно розкласти, потрібно здогадатися, що було на початку, що в кінці, а що — всередині». Нагадайте, що розкласти потрібно зліва вправо, по порядку, поруч, у довгу смужку.

Високий рівень виконання завдання: дитина правильно склала малюнки, змогла скласти за ними розповідь, використовуючи розповсюджені речення.

МАЙБУТНІЙ ПЕРШОКЛАСНИК

Інтерактивне заняття для батьків

Нині, посилаючись на зайнятість, батьки часто повністю перекладають процес виховання дитини на школу. Як наслідок, виростають діти, які не мають достатньо сформованих умінь та навичок, не піклуються про батьків, не мають із ними близьких довірливих відносин. Школа у процесі формування особистості відіграє значну, проте не головну роль. Ефективність застосовуваних у школі методів закладається ще в дошкільному віці батьками дитини. Про те, як підготувати дитину до школи, радить практичний психолог.

**ЯКЩО ТВОЇ НАМІРИ НА РІК — СІЙ ЖИТО,
НА ДЕСЯТИЛІТТЯ — САДИ ДЕРЕВО,
НА ВІКИ — ВИХОВУЙ ДІТЕЙ.**

НАРОДНА МУДРІСТЬ

Мета: надати батькам інформацію про психологічну готовність дітей до школи; через групову роботу забезпечити активну участь і взаємодію батьків між собою; створити атмосферу взаємодовіри і взаєморозуміння, в якій батьки змогли б перейнятися переживаннями своїх дітей в очікуванні школи; ознайомити дорослих із методами підтримки дитини в найважливіші моменти її життя.

Обладнання: малюнки школи, дитячого садка; сліди дитячої ноги та геометричні фігури (квадрат, коло, трикутник, прямокутник), вирізані з білого паперу; дитячі малюнки на тему «Лісова школа»; аудіозапис спокійної музики.

Демонстрування виставок:

- рекомендованої літератури для батьків;
- підручників і навчального приладдя (олівці, трикутник, фарби, пензлик, альбом, різнокольоровий папір, нотний зошит тощо);
- господарського куточка (голка, нитки, ножиці, клей тощо).

Місце проведення: музична зала.

Хід заняття

Психолог. Перший крок у житті дитина робить з допомогою своїх близьких — мами, тата, бабусі, дідуся, які завжди поруч, розраджають і підтримують її.

А перші кроки в навчанні допомагають зробити, крім батьків, інші дорослі — вихователі дитячого садка та психолог. І саме від тісної співпраці сім'ї та дитячого навчального закладу залежить, якими будуть ці кроки: легкими та впевненими чи важкими, з перешкодами.

Отже, сьогодні ми зібралися, щоб разом обговорити це питання і проїнятися переживаннями наших дітей в очікуванні школи.

Перехід дитини до школи — це дуже важливий момент в її житті. До нього її потрібно ретельно готувати. (Звертаю увагу батьків на стенд, на якому намальовано будинки дитячого садка і школи.) Існує таке поняття, як психологічна готовність до навчання у школі, про складові якої ми вам розкажемо, (Психолог по черзі виставляє дитячі сліди, на яких написано: «фізіологічна», «інтелектуальна», «соціальна», «емоційно-вольова», «мотиваційна готовність», і ведуть вони від дитячого садка до школи. Одночасно пояснює, що означає кожна складова.)

Психологічна готовність до навчання у школі містить такі компоненти:

- фізіологічна готовність;
- інтелектуальна (пізнавальна) готовність;
- соціальна готовність;
- емоційно-вольова готовність;
- мотиваційна готовність.

Фізіологічна готовність означає достатній рівень дозрівання організму дитини, стан її здоров'я. Зрозуміло, що здорові діти краще пристосовуються до змін, пов'язаних із початком навчання.

Інтелектуальна (пізнавальна) готовність пов'язана з відповідним рівнем розвитку пізнавальної сфери дитини, тобто тих процесів, завдяки яким дитина пізнає навколишній світ: мислення, увага, пам'ять, сприймання, уява.

Мислення є найважливішою функцією мозку людини. Будь-який вид діяльності не може обійтися без мислення, особливо навчання.

На момент початку навчання у школі дитина повинна володіти певним запасом знань про навколишній світ, про себе, про природу, про інших людей, про взаємини між людьми. Наприклад, дитина повинна знати: своє ім'я, прізвище, основні кольори, основні геометричні фігури (трикутник, прямокутник, коло), повинна володіти поняттями «більший — менший», «вищий — нижчий», «ширший — вузький». Бажано, щоб дитина орієнтувалася у просторі (знала, де права рука, розуміла поняття «під», «над», «біля», «між»).

Дитина повинна вміти аналізувати, установлювати зв'язки, порівнювати, аналізувати, узагальнювати, визначати головні і другорядні ознаки предметів та явищ.

Увага є ще однією складовою інтелектуальної готовності. Що вищий рівень уваги, то вища ефективність навчання. Навчання ставить перед дитиною нові завдання, не схожі на ті, які вона звикла виконувати під час гри. Навчальні завдання, на відміну від ігрових, містять більше нової інформації, а процес виконання навчальних

завдань вимагає більшої зосередженості. Для цього бажано тренувати здатність малюка бути уважним, наприклад, за допомогою ігор і спеціальних вправ.

Безумовно, легше буде навчатися тій дитині, у якої гарно розвинена **пам'ять**.

Дуже бажаним для успішного навчання є вміння дитини відповідати на запитання, уміти висловлювати свої думки. Передумовою цих умінь є достатній словниковий запас. Достатній розвиток мовлення є ще однією складовою інтелектуальної готовності дитини до навчання.

Достатній розвиток м'язів руки, вміння виконувати пальчиками дрібні дії (наприклад, нанизувати намистинки) будуть запорукою того, що дитина легко навчиться писати.

Якщо ви хочете, щоб ваш малюк гарно навчався, із радістю відвідував школу, то допоможіть йому. Читайте книжки: казки, вірші, оповідання. Після того, як казка прочитана, попросіть, щоб малюк переказав прочитане.

Розвивати мислення, увагу, пам'ять, дрібну моторику, розширювати словниковий запас можна і під час спеціальних ігрових занять із малюком (саме гра перетворює нудне навчання на яскраву, цікаву пригоду), і під час щоденного побутового спілкування. Наприклад, коли ви гуляєте з малюком, розказуйте йому про те, яка зараз пора року, що відбувається у природі, якого кольору проїхала машина, яке дерево вище, а яке нижче. Розказуйте різні відомості про навколишній світ.

Розширювати словниковий запас малюка можна за допомогою гри «Хто більше?».

Загадайте якийсь предмет чи явище, називайте його ознаки: «Хто більше назве?».

Наприклад: «сніг» — білий, холодний, блискучий, іскристий, м'який, ранній, несподіваний, глибокий, дрібний, пухнастий, лапятий тощо.

Щоб розвинути дрібні м'язи руки, давайте малюку можливість ліпити, малювати, розфарбовувати розмальовки, вирізати чи виривати пальчиками обведені фігурки.

Створюйте разом із дитиною різні фігурки з паличок (можна використовувати навіть сірники, але обов'язкова під вашим наглядом). Нехай малюк складе таку саму фігурку, яку склали ви, спочатку дивлячись на неї (так розвиватиметься сприймання, вміння орієнтуватися на зразок), а потім по пам'яті (щоб розвивалася пам'ять, ваші фігурки із сірників спочатку мають бути дуже простими, поступово їх потрібно ускладнювати).

Зараз у книжкових магазинах, на ринках, у кіосках можна придбати значну кількість книжок із розвитку мислення, пам'яті, уваги, сприймання з підготовки дитини до навчання у школі.

А щоб ваші ігри з малюком були успішними дотримуйтеся важливого правила: під час гри забудьте про те, що ви авторитетні і всезнаючі мама тато, бабуся чи дідусь, перенесіться у власне дитинство і станьте, хоч ненадовго, знову дитиною — будьте для малюка рівноправним партнером у грі, який також може сумніватися, сумувати і щиро радіти із своїх результатів.

Не менш важливою, ніж інтелектуальна готовність, є **емоційно-вольова готовність** дитини до навчання. Ця складова охоплює достатній розвиток волі, послаблення імпульсивних реакцій, вміння керувати своїми емоціями (наприклад; слухати не перебиваючи). Емоційно-вольова готовність вважається сформованою, якщо дитина вміє ставити мету, докладати зусилля для реалізації, долати перешкоди, виконувати нецікаву, але корисну роботу.

— Чи має ваш малюк прості, але постійні доручення (наприклад поливати квіти)? Чи прибирає за собою іграшки? Чи застеляє свою постіль (нехай і з вашою допомогою)? Чи не перебиває вас під час розмови? Чи має терпіння? Давши відповідь на ці прості запитання, ви дізнаєтеся, чи сформована в малюка емоційно-вольова готовність.

Наступний компонент — **соціальна готовність**. Вона містить сформованість у дитини якостей, завдяки яким вона може спілкуватися з іншими дітьми, учителькою. Це і бажання спілкуватися, і вміння встановлювати відносини з однолітками і дорослими; уміння поступатися, підкорятися інтересам дитячої групи, класу; повага до бажань інших людей.

Узагалі дитина поводить себе з іншими дітьми у школі так, як бачить це і чує вдома. Тобто дитина у своїх відносинах з іншими дітьми є дзеркалом того, які відносини панують у сім'ї. Саме в родині дитина отримує перші зразки спілкування. Якщо дитина вдома є свідком неповаги членів сім'ї одне до одного, сварок, бійок, то вона вважає таку поведінку нормальною і сама починає так поводити себе у школі.

Мотиваційна готовність сформована, якщо в дитини є бажання ходити до школи, прагнення здобувати знання, дізнаватися нове, цікаве, виконувати нову соціальну роль — роль школяра.

І тут багато чого залежить від вас, шановні батьки. Не залякуйте малюка школою, фразами на зразок: «Ось підеш у школу — там тобі покажуть!».

Налаштовуйте малюка на школу позитивно: «У школі буде цікаво, радісно, ти дізнаєшся багато нового і корисного».

Лише та дитина, яка успішно пройшла всі ці кроки, може вважатися психологічно готовою до школи. Бажаємо вам, щоб початок навчання малюка у школі став приємною подією в житті всієї родини.

Обговорений педагогічної ситуації

Прийшов хлопчик у перший клас. Читає досить вільно, рахує до ста, розв'язує арифметичні задачі на додавання і віднімання, словниковий запас багатий — ніби все гаразд. Але минає перших два місяці навчання, і його мати починає скаржитися вчителю: «Не знаю, що робити із сином. Ми його так готували до школи, стільки з ним працювали, а похвалитися успіхами не можемо. А головне — зовсім не хоче вчитися. Іграшки таємно носить у портфелі, незважаючи на те, що я давно їх у нього відібрала і заховала».

— Що можна сказати про готовність хлопчика до школи?

- Якої помилки припустилися батьки, готуючи сина до школи?

Тест «Батьки майбутнього першокласника»

Інструкція. У кожній парі тверджень виберіть твердження під літерою «А» або «Б».

Твердження

1. А Якщо дитина не хоче, її завжди можна змусити.

Б Не слід нав'язувати себе дитині, якщо вона чогось не хоче, краще подумати, чому вона не хоче цього робити.

2. А Відмови бувають звичайно у дітей, які не звикли до слова «треба».

Б Насильницькі методи множать дефекти особистості і небажані форми поведінки.

3. А Дітей не повинні цікавити емоції та внутрішні переживання дорослих.
Б Емоції дорослих, незалежно від їхньої волі, впливають на стан дітей, передаються їм, викликають відповідні почуття.
4. А Дитина не повинна ніколи забувати про те, що дорослі старші, розумніші, досвідченіші за неї.
Б Співпрацювати з дітьми — значить бути з ними «на рівних», зокрема співати, грати, малювати тощо.
5. А Наголошуючи на помилках дитини, ми рятуємо її від них.
Б Негативна оцінка шкодить добробуту дитини.
6. А Роблячи щось, дитина повинна усвідомлювати, хороше воно чи погане з погляду дорослих.
Б Дитина не боїться помилок або невдач, якщо знає, що її завжди приймуть і зрозуміють дорослі.
7. А Дітей треба вчити, указуючи на гарні приклади.
Б У дітей зароджуються комплекси, коли їх із кимось порівнюють.
8. А Дитина повинна постійно бути предметом уваги симпатій дорослих.
Б Дитина оточена усюди симпатією й увагою, обтяжена неприємними переживаннями роздратування, тривоги або страху. ...
9. А Що старша дитина, то важливіші для неї знаки уваги і підтримка дорослих.
Б Дитині будь-якого віку для емоційного благополуччя необхідні дотики, жести, погляди, що виражають любов і схвалення дорослих.

Обробка одержаних результатів

За кожную обрану відповідь «Б» додайте собі 1 бал.

Підсумуйте отримані бали.

Якщо ви набрали **7 і більше балів**, то можна стверджувати, що ви готові надати правильну допомогу своїй дитині у процесі її адаптації до навчання у школі. У вас є необхідний запас психолого-педагогічних знань, а також ви чудово «відчуваєте» свою дитину. І вам, і вашій дитині можна лише позаздрити!

Отримані **4—6 балів** свідчать про те, що ваші вчинки стосовно дитини не завжди надають їй очікувану допомогу. Мабуть, ви належите до керівника своєї дитини, а не людини, яка ненав'язливо «супроводжує» її у процесі адаптації до школи. Але не все втрачено: вам будуть корисними поради педагога і психолога (ви зможете до них прислухатися!). Придивіться до себе: чи не занадто ви авторитарні зі своєю дитиною?

Набрані **3 і менше балів** засвідчують, що ви, мабуть, не усвідомлюєте роль батьків у процесі адаптації дитини до школи. І якщо ви дійсно хочете допомогти своїй дитині, то займіться цим питанням.

Психолог. Нещодавно ми малювали з вашими дітьми Лісову школу, де вони зображали себе, учителя, своїх друзів в образах якихось звірят. Мені було б дуже цікаво дізнатися, чи здогадуєтеся ви, які образи виникли в дітлахів? Зараз ми спробуємо це з'ясувати.

Завдання 1.

Психолог. Оберіть геометричну фігуру, яка, на вашу думку, найбільше відповідає характеру вашої дитини, і навпроти цифри «1» напишіть, в образі якої тварини ваша дитина намалювала себе, навпроти цифри «2» — учителя, «3» — своїх друзів. (Вихователь роздає малюнки дітей. Батьки розглядають, порівнюють, чи збіглися обрані ними і дітьми образи. Психолог дає психологічну характеристику поведінки дітей відповідно до обрана геометричних фігур (за А. Столяренком), дає загальну інтерпретацію малюнків, рекомендує, на що потрібно звернути увагу, відповідає на запитання батьків.)

Психолог. Діти дуже довіряють своїм батька і почувають себе впевненіше, коли відчують цю впевненість у батьків.

Завдання 2.

Психолог. Згадайте свої шкільні роки, бажано щось цікаве і радісне, про що ви можете розповісти своїм дітям. (Розповіді всіх охочих.)

Невпинно летить час. Незабаром ви поведете дітей школи. Давайте спробуємо уявити цей день — день 1-го вересня. (Пропоную батькам сісти зручно, заплющити очі і відволіктися від зайвих думок. Лунає спокійна музика.)

Релаксація

Психолог. Намагайтеся уявити те, про що я буду говорити. Уявіть, що перше вересня вже настало. Ви йдете зі своєю дитиною до школи. Придивіться, хто поруч. Зупиніться на одну хвилинку, зазирніть в очі своєї дитини. Що ви там побачили? Пригорніть її до себе, скажіть щось приємне, що заспокоїть її, надасть упевненості й радості.

А ось і школа. Звідусіль ідуть дорослі, діти, море квітів, лунає приємна музика. Вас зустрічає вчителька ваш дитини. Вона лагідно усміхається. І ви не стримуєтеся і кажете їй щось дуже гарне про свою дитину. Вчителька обіймає свого учня, промовляючи: «Усе буде добре! Усе буде дуже добре.!». І вам стає спокійно і радісно. (Музика закінчується. Батьки розплющують очі і діляться своїми враженнями.)

Прохання психолога: обов'язково розповісти, що вони сказали своїй дитині, щоб заспокоїти її.

Психолог. Мені дуже сподобалося, які чудові слова ви говорили своїй дитині, щоб заспокоїти її, підтримати її впевненість. Я переконана: у школі в неї все буде добре, тому що поряд завжди будете ви, дорослі, які готові підтримати, допомогти і разом радіти шкільним досягненням.

ПАЛЬЧИКОВА ГІМНАСТИКА

Рух пальців і кистей рук дитини мають на її розвиток особливий вплив. Як ви пам'ятаєте, у немовлятка кисті завжди стиснуті в кулачки, і якщо дорослий вкладає свої вказівні пальці в його долоні, дитина їх міцно стискає (і часом так міцно, що малюка можна навіть трохи підійняти). Втім, ці маніпуляції відбуваються на рефлекторному рівні. Ті чи інші дії дитини ще не досягли високого контролю з боку мозку, що у подальшому дозволить свідомо виконувати певні рухи.

Значення хапального рефлексу велике, і полягає воно у здатності дитини не випускати з рук тих чи тих предметів. З розвитком мозку цей рефлекс перетворюється в уміння хапати і відпускати. Чим частіше у дитини задіяний хапальний рефлекс, тим ефективніше відбувається емоційний та інтелектуальний розвиток малюка.

Про вплив мануальних (ручних) дій на розвиток мозку було відомо ще в II столітті до нашої ери в Китаї. Фахівці стверджували, що ігри за участю рук і пальців (на зразок нашої «Сороки-ворони» тощо) сприяють гармонійному розвитку тіла і розуму, підтримують у належному стані мозкові системи.

Японський лікар Намікосі Токудзіро створив методику оздоровчого впливу на руки. Він стверджував, що пальці мають велику кількість рецепторів, які надсилають імпульси до центральної нервової системи людини. На кистях рук є чимало акупунктурних точок, масажуючи які можна впливати на внутрішні органи, що рефлекторно з ними поєднані.

По насиченості акупунктурними зонами кисть не поступається вуху чи стопі. Східні медики встановили, що масаж великого пальця підвищує функціональну активність головного мозку, масаж вказівного пальця позитивно впливає на стан шлунку, середнього — на кишечник, безіменного — на печінку і нирки, мізинця — на серце.

У Китаї поширені вправи долонь з кам'яними і металевими кульками. Популярність цих занять пояснюється їх оздоровчим і тонізуючим ефектом, що вони справляють на організм. Регулярні вправи з кульками поліпшують пам'ять, розумові здібності дитини, усувають її емоційну напругу, поліпшують діяльність серцево-судинної і травної систем, розвивають координацію рухів, силу і спритність рук, підтримують життєвий тонус.

У Японії широко використовують вправи для долонь і пальців з грецькими горіхами. Чудовий оздоровчий і тонізуючий вплив на організм людини має перекочування між долонями шестигранного олівця.

Талантом нашої народної педагогіки створені дитячі ігри, забавлянки «Ладушки, ла-дусі», «Сорока-ворона», «Куй, куй чобіток» та інші. Їх значення досі недостатньо осмислено дорослими. Переважна більшість батьків вважають, що ці ігрові заняття лише розважають, а не, скажімо, розвивають, оздоровлюють. Насправді ж дослідження вітчизняних фізіологів підтверджують зв'язок розвитку рук із розвитком мозку. Праці В. М. Бехтерева довели вплив маніпуляції рук на функції вищої нервової діяльності, розвитку мовлення. Прості рухи рук допомагають прибрати напругу не лише із самих рук, але й з губ, знімають розумову втому. Вони здатні поліпшити вимову багатьох звуків, а значить — розвивати мову дитини. Дослідження М. М. Кольцової довели, що кожен палець руки має доволі широке представництво в корі великих півкуль мозку. Розвиток тонких рухів пальців рук передуює появі артикуляції складів. Завдяки розвитку пальців у мозку формується проекція «схеми людського тіла», а мовленнєві реакції перебувають в прямій залежності від тренуваності пальців.

Таке тренування слід розпочинати із самого раннього дитинства.

Враховуючи оздоровчий вплив на організм кожного з пальців, допомагайте дитині координувати і спритно ними маніпулювати. Звертайте увагу на опанування дитиною простими, але в той же час життєво важливими вміннями — тримати чашку, ложку, олівці, вмиватися. Наприклад, якщо чотирирічний малюк не вміє доносити в пригорщі воду до лиця — це означає, що у нього відстає у розвитку дрібна мускулатура.

Виявивши відставання у дитини, не засмучуйтесь. Розпочніть робити з нею пальчикову гімнастику. Ця книжка допоможе вам. Терпіння і удачі вам у заняттях зі своїми дітьми.

Пальчикова гімнастика для розвитку мовлення дошкільнят

Всі вправи виконуються повільно, від трьох, до п'яти разів спочатку однією, потім, другою рукою, а на закінчення — обома разом, дорослі стежать за правильною поставою кисті руки дитини і точністю переходу від одного руку до іншого.

"Вказівки повинні бути спокійні, доброзичливі, чіткі.

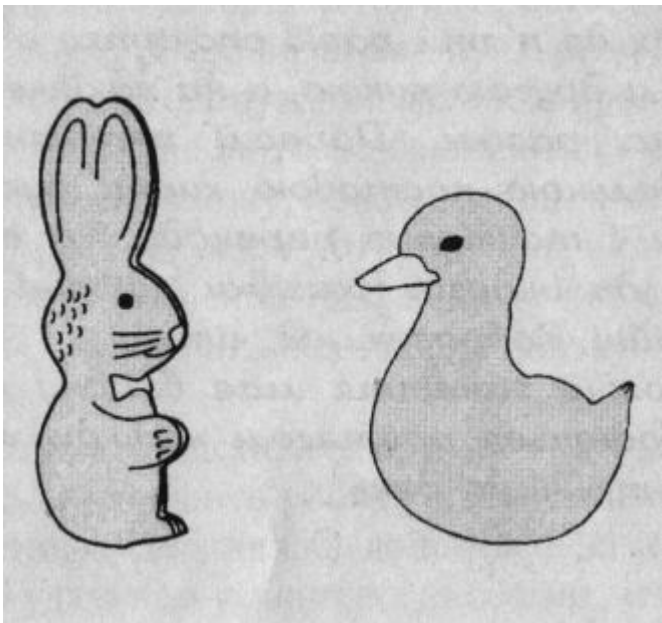
Кожне заняття має власну назву, проводиться протягом кількох хвилин двічі-тричі на день.

РОЗМИНКА

Плаче бідне каченятко:

- Де це мама, де це татко?
 - Тут підходить зайченятко –
- Утішає каченятко.

Стискати в кулачки і розтуляти одразу пальці обох рук. Бажано використовувати гумові іграшки.

ПОГЛАДИМО КОШЕНЯТКО

Тепла шубка у кицюні –

Ніжна ручка у Настуні.
Настя кишеньку голубить,
Бо звіряток дуже любить.

Однією, потім другою рукою зробити вправи на розслаблення пальців.

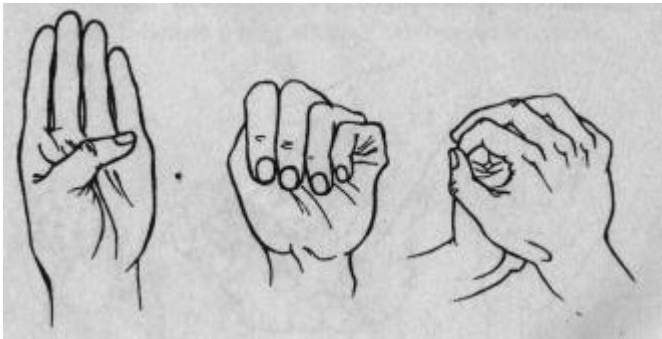

МОЯ СІМ'Я

Це дідусь,
А це бабуся,
Це татусь,
А це матуся,
А малюк, звичайно, я –
Ось і вся моя сім'я.

По черзі згинати пальчики до долоньки, а зі слонами «Ось і вся моя сім'я» другою рукою охоплювати весь кулачок.

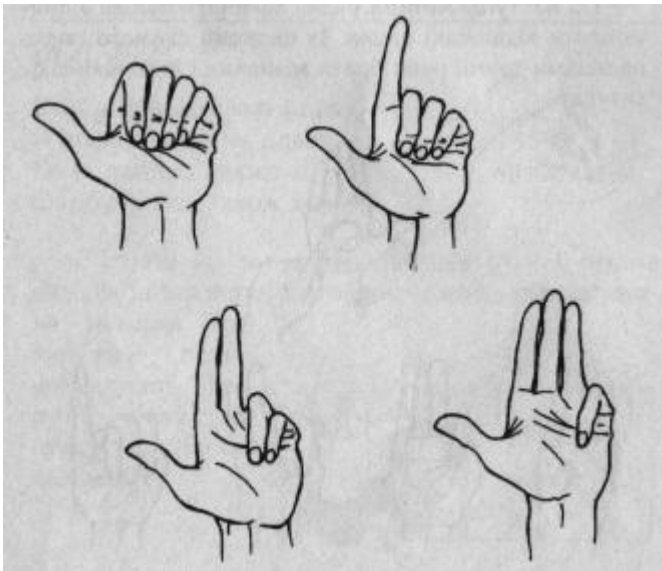

НАШ МАЛЮК

Перший пальчик - наш дідусь,
Другий пальчик - то бабуся,
Третій пальчик - наш татусь,
А четвертий - то матуся,
А мізинчик - наш малюк.

Зігнути пальці в кулачок, потім по черзі розгинати їх, починаючи з великого пальця.

МІЗИНЧИК-ЛІНИВЧИК

Сорока-ворона на припічку сиділа

Діткам кашку варила:

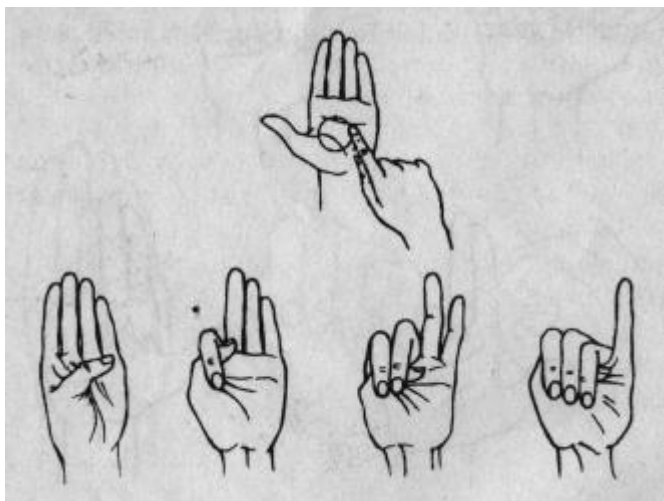
- Оцюму дам,

Оцюму дам,

Оцьому дам,
Оцьому дам,
А цьому не дам:
Бо він дров не рубав, води не носив,
Печі не топив, каші не варив.

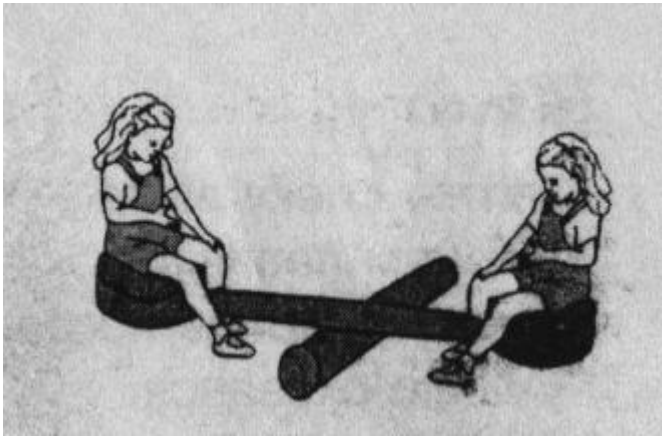

На перші два рядки креслити пальцем кола по долоньці.
На наступні чотири рядки загинати пальці і примовляти відповідні слова. Із
словами сьомого рядка пальцями другої руки брати мізинчик і легенько
розхитувати.

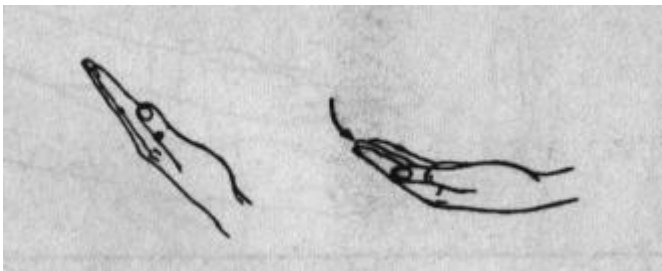

ГОЙДАЛКА

Гойда-да, гойда-да,
Добра в коника хода,
Поводи шовкові,
Золоті підкови.

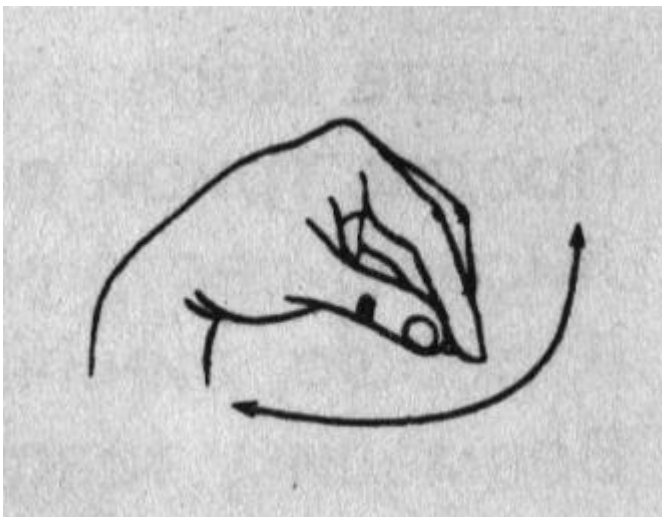

Вправу виконувати спочатку правою, потім лівою рукою, а потім — обома руками. Від зап'ястка кисті руки з прямими зімкнутими пальцями піднімати вгору, а потім, легенько зігнувши пальці, м'яко опускати вниз.

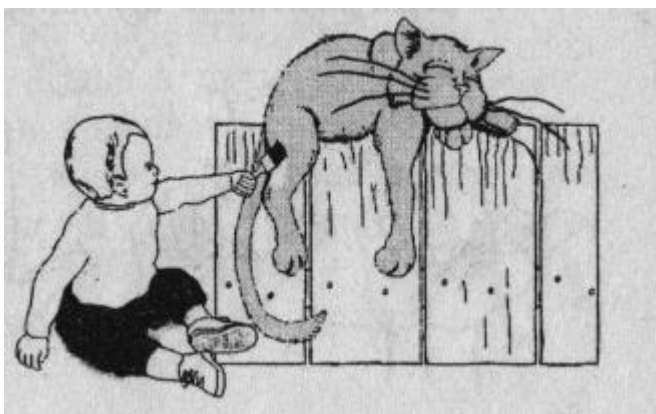

ПЕНЗЛИК

Стіл, стілець, вікно і лаву
Я пофарбував на славу.
Киця лагідно муркоче —
Фарбуватись також хоче.

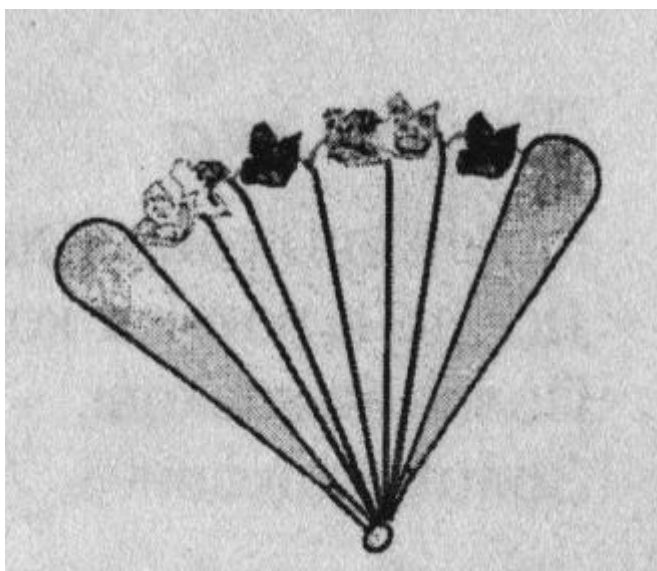
З'єднати всі подушечки пальців руки і рухами пальців та зап'ястка розгойдувати кисть справа наліво і навпаки. Праворуч - пальці роз'єднувати. Ліворуч — м'яко

з'єднувати подушечки пальців.

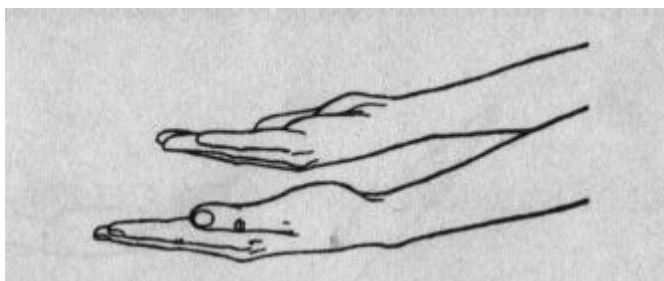
ВІЯЛО

В літню спеку віяло
Вітерцем повіяло.
З нами вітерець погрався

І у віяло сховався.

З'єднати прямі пальці рук. Розслабити руки від ліктя, перетворивши їх у велике віяло, що обвіває обличчя вітерцем.

БІЛКА

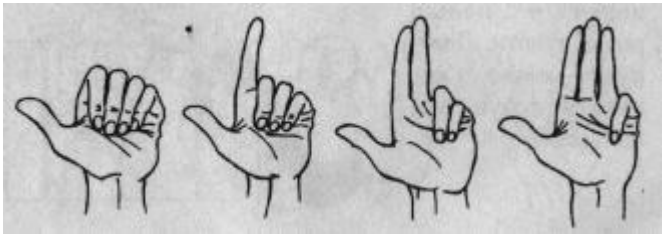
Сидить білочка руденька,
Продає гриби опеньки:
Лисичці-сестричці,

Горобцю, синичці,
Ведмедику товстоп'ятому,

Зайченяті вусатому...

По черзі розгинати всі пальці, починаючи з великого.

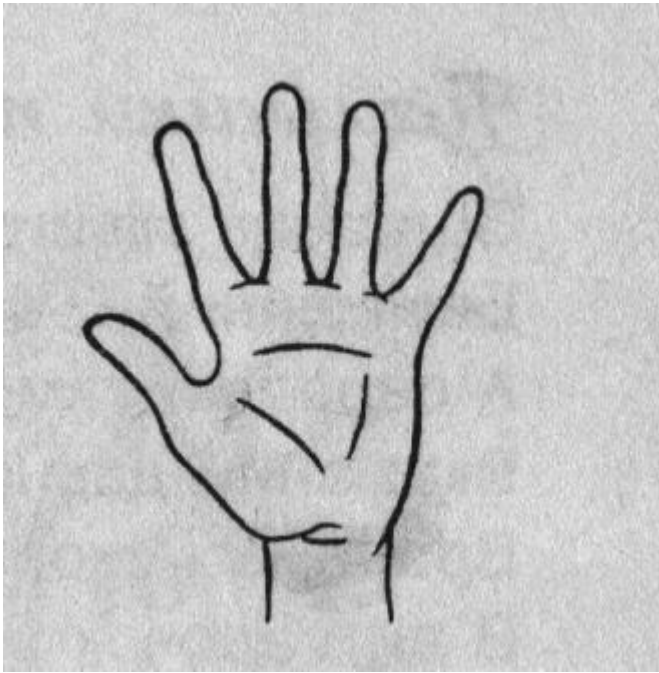
ДІТКИ

Раз-два-три-чотири-п'ять!

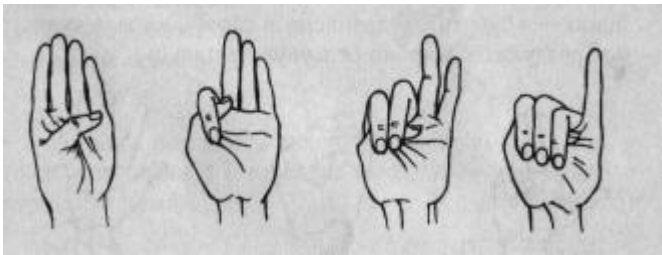
Будем пальці рахувать –

Всі міцні, хороші,

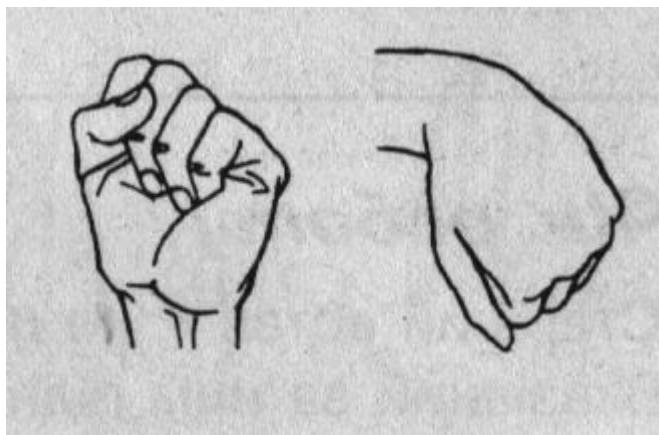
Між собою схожі

і.
Підняти кисть правої (лівої) руки вгору, широко розсунути пальці. По черзі згинати їх у кулачок, починаючи з великого.

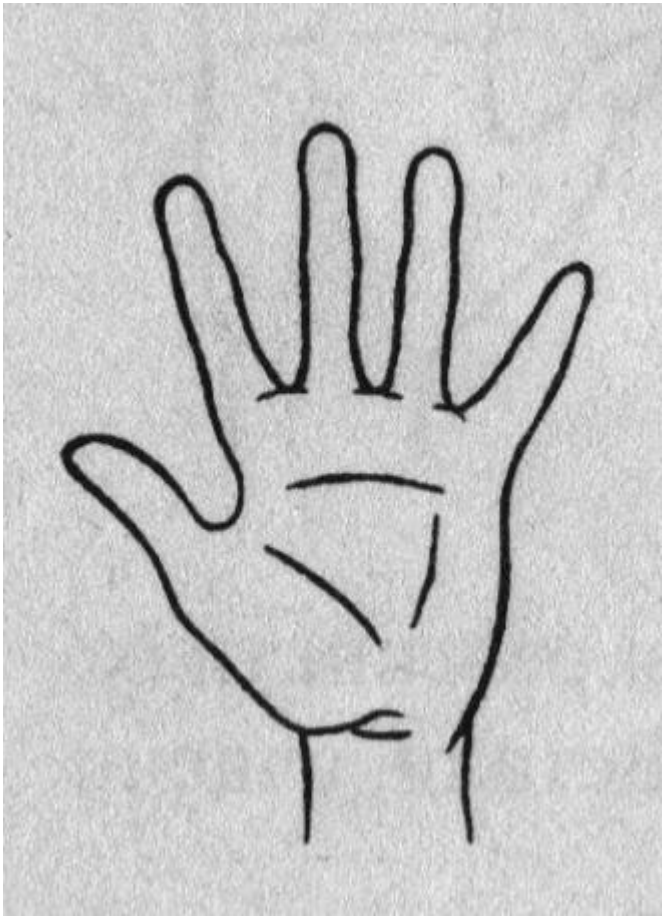

Тихше, тихше, не кричіть,
Наших діток не будіть!
Будуть птахи щебетати!

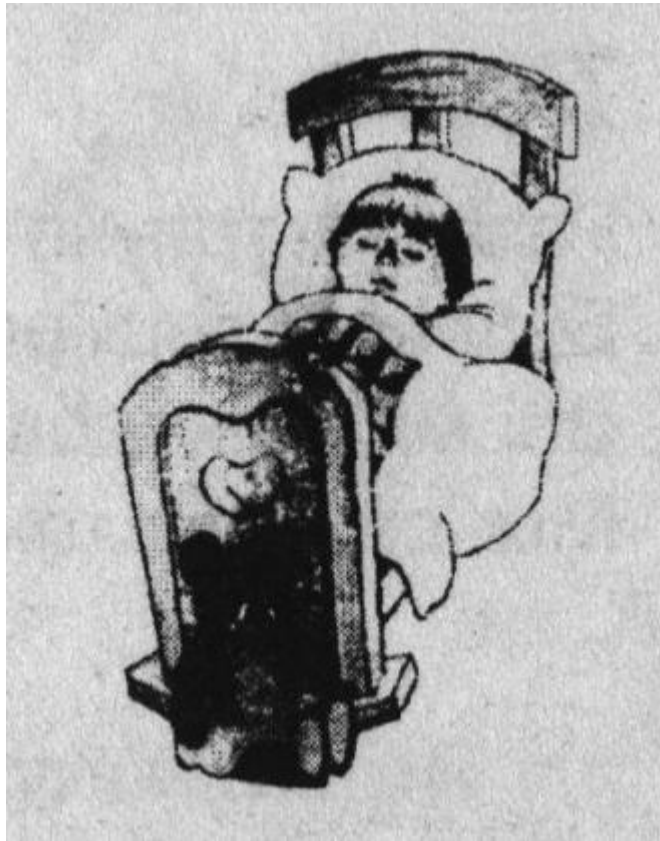
Будуть пальчики вставати.

Розгойдувати кулачок вгору-вниз згідно з ритмікою віршованих рядків, а на слово «вставати» — розкрити кулачок, широко розсунувши пальці. Вправу виконати спочатку однією рукою, потім — другою, а на завершення — обома разом.

ПАЛЬЧИКИ ПРОКИНУЛИСЬ

Задрімав мізинчик трішки,
Безіменний - стриб у ліжко,
А середній там лежить,
Вказівний давно вже спить.
Вранці всі схопились враз —

В дитсадочок бігти час!

По черзі згинати пальчики до долоньки, починаючи з мізинця. Потім великим пальцем торкатися всіх інших — «будити». Одночасно зі словом «враз» кулачок розтулити, широко розсунувши пальці.

НА РОБОТУ

Старший встав - не лінувався.

Вказівний за ним піднявся —

Розбудив сусід його.

Той - свого, а той свого.

Встали вчасно всі брати —

На роботу треба йти.

Стиснути пальці в кулачок. По черзі розгинати їх, починаючи з великого. А від слів: «Встали вчасно всі...» широко розсунути пальці.

РОБОТА

Спечем, спечем хлібчик

Дітям на обідчик.

Найбільшому - хліб місити

А тобі - воду носити,

А тобі - в печі палити,

А тобі - дрова рубати,

А малому - замітати.

Тільки хліба напекли —

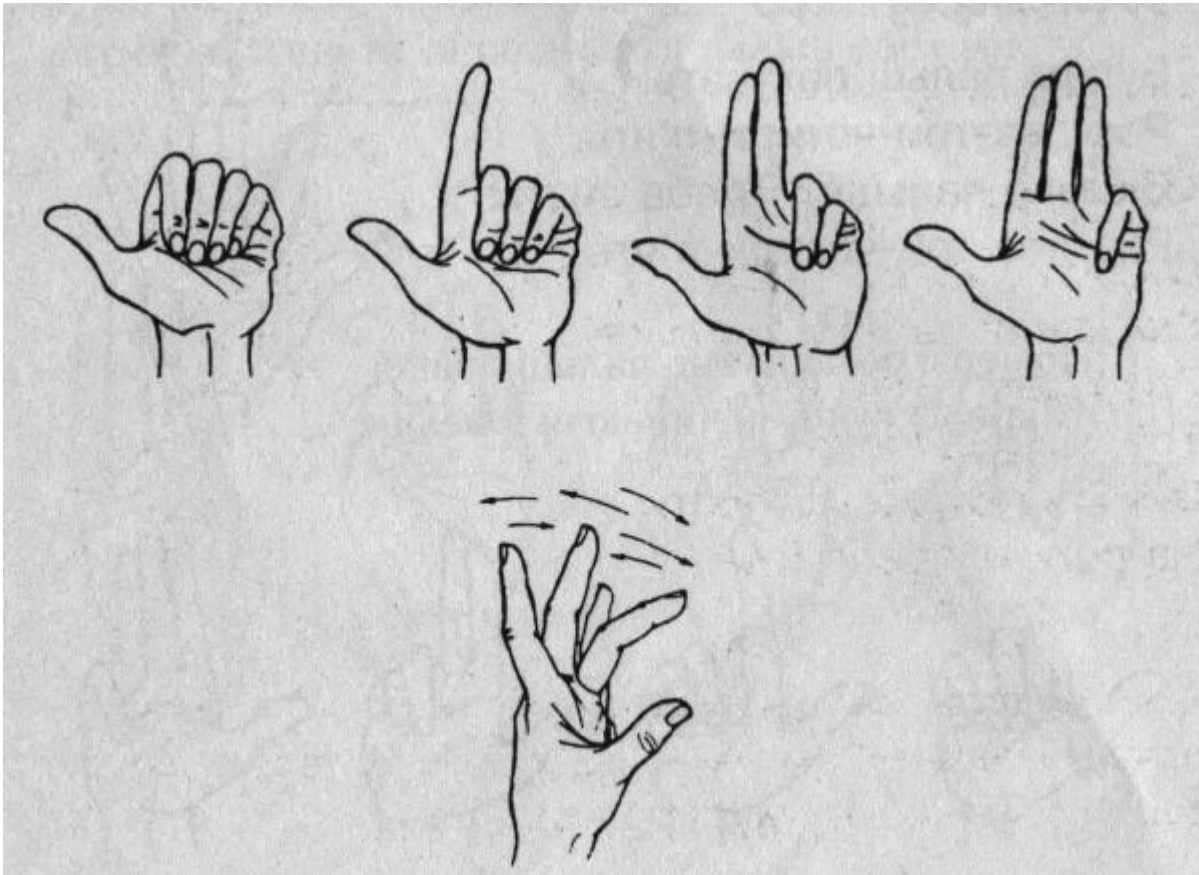
Танцювати почали.

Це робота нелегка —

Витинати гопака

По черзі розгинати пальці, починаючи з великого, а зі словами «Танцювати почали» — енергійно ворушити ними.

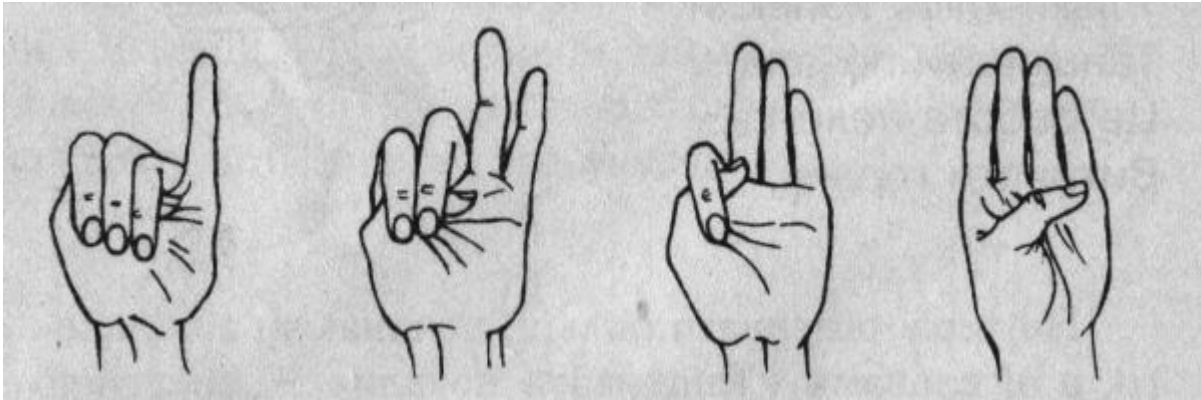

ПАЛЬЧИКИ

Раз-два-три-чотири-п'ять —
Вийшли пальчики гулять.
Раз-два-три-чотири-п'ять —
Вже в будиночку сидять

По черзі розгинати всі пальці, починаючи з мізинця, потім так само згинати.

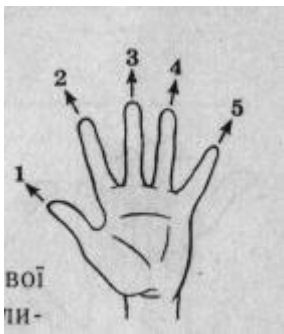
МИ РАХУЄМО

Будем пальці рахувать:

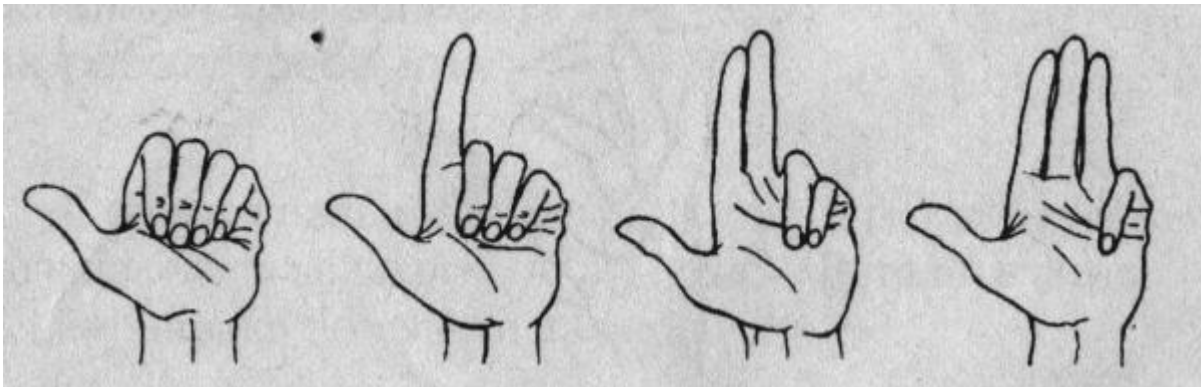
Раз-два-три-чотири-п'ять.

Скільки пальців? Треба знать:

Раз-два-три-чотири-п'ять

По черзі розгинаємо пальці правої (потім лівої) руки, починаючи з великого.

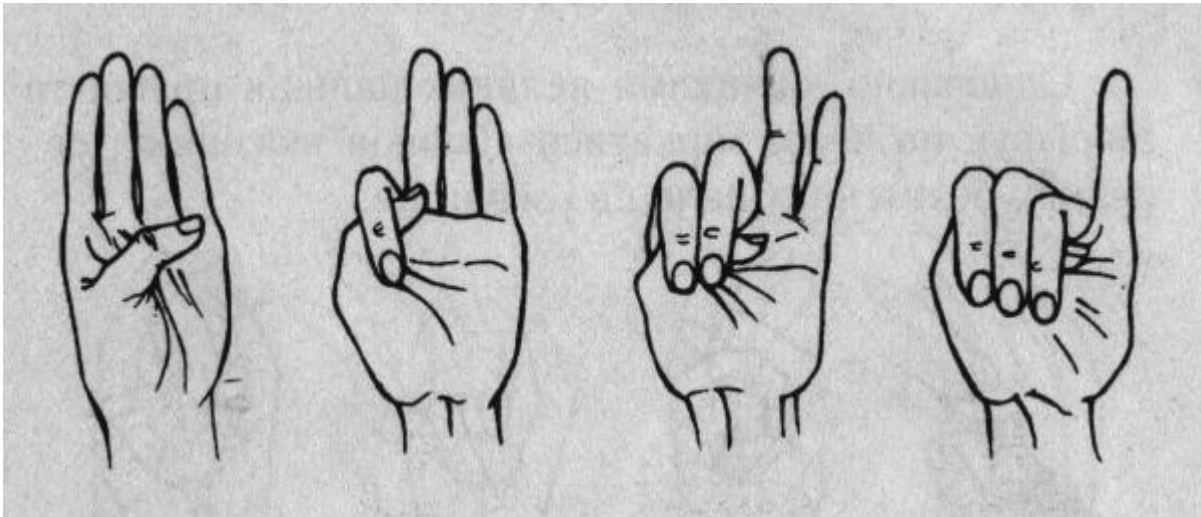
КАЧЕНЯТА

Раз-і-два - ішли качата,
Три-чотири - до води.
Плентався за ними п'ятий,
Шостий теж ішов туди.
Сьомий дуже притомився,
Восьмий на дорозі всівся,
А дев'ятий всіх догнав.
А десятий загубився,
З переляку запищав.
Не пищи, а доганяй,

Своїх друзів відшукай!

По черзі згинати всі пальці правої (потім лівої) руки, починаючи з великого. На останні два рядки ритмічно згинати та розгинати пальці обох рук.

ПАЛЬЧИКИ ВІТАЮТЬСЯ.

Я вітаюсь з усіма –
Вчусь в садочку не дарма.
Завжди я кажу «привіт!»
Курці, що біля воріт

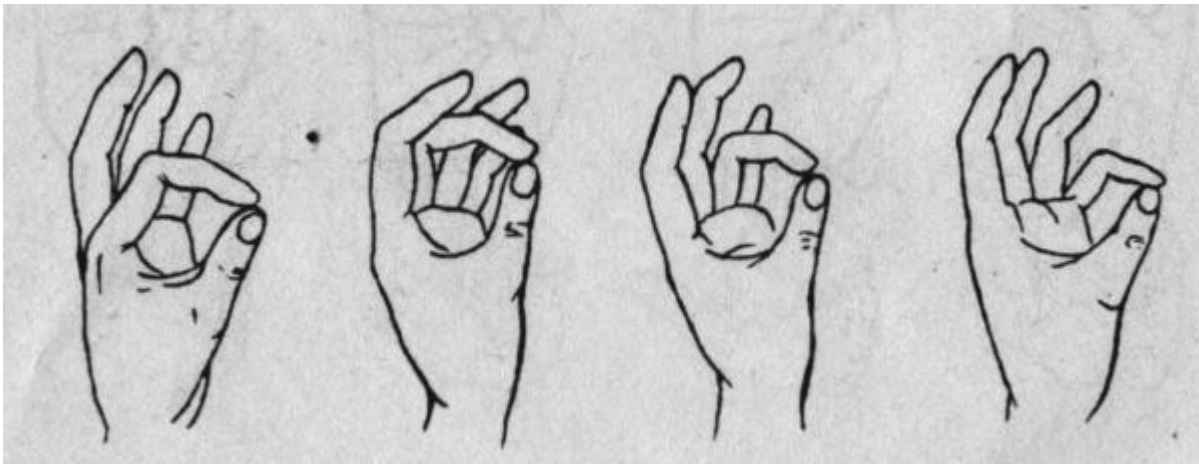

Кінчиком великого пальця правої руки по черзі торкатися кінчиків вказівного, середнього, безіменного пальців та мізинця. Зробити те ж саме лівою рукою.

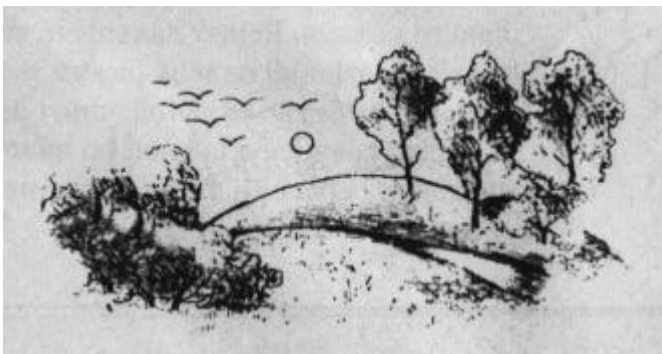
Коли зустрілись їжаки, то привітались залюбки:
- Здоров був, друже! - Ну, здоров!
Як радий я, що ти прийшов!

Одночасно кінчиками великих пальців правої та лівої рук по черзі торкатися кінчиків вказівних, середніх, безіменних пальців і мізинців.

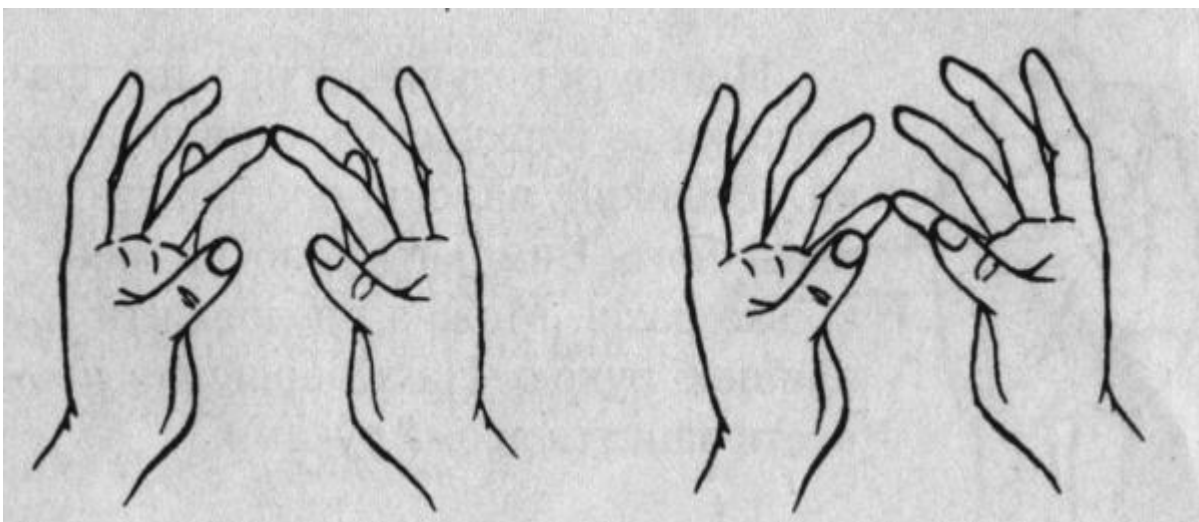

ДОБРОГО РАНКУ

Доброго ранку, сонце привітне!
Доброго ранку, небо блакитне!
Доброго ранку, у небі пташки!
Доброго ранку, маленькі дубки!
Я вас вітаю, люблю, пізнаю,
Бо живемо у одному краю.

Пальцями правої руки по черзі «вітатися» з пальцями лівої руки, поплескуючи одне одного кінчиками.

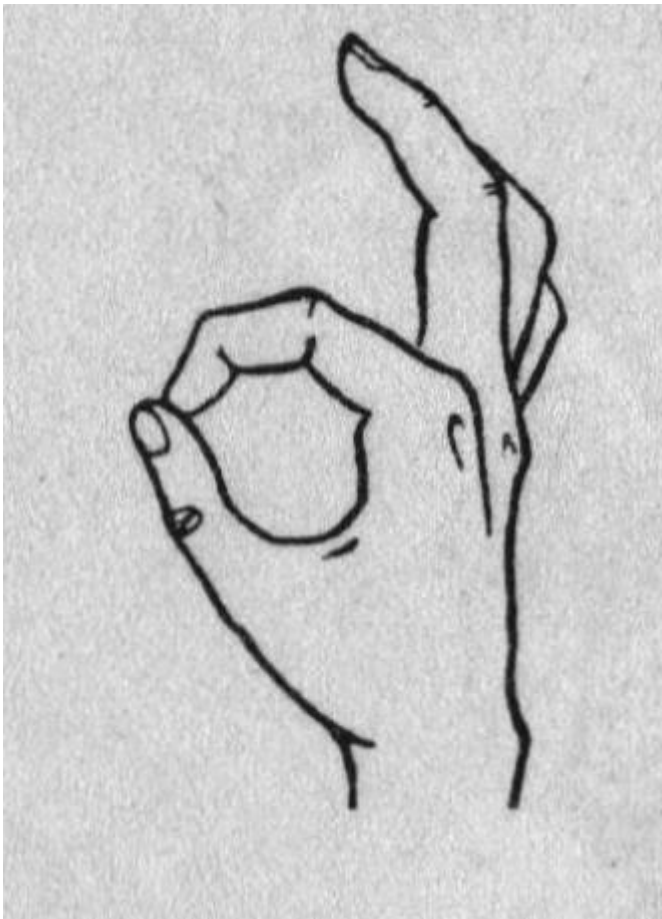

ПОВІТРЯНІ ЩИГЛИКИ

На подвір'ї в брата
Гralись кошенята,
Щиглика злякались –
Швидко заховались

Кінчик вказівного пальця правої руки з силою удавити в подушечку великого пальця. Решту пальців підняти вгору. Вказівний палець різким рухом вперед робить сильний щиголь у повітря (тричі). За аналогією виконати щиглі середнім, безіменним пальцями та мізинцем.

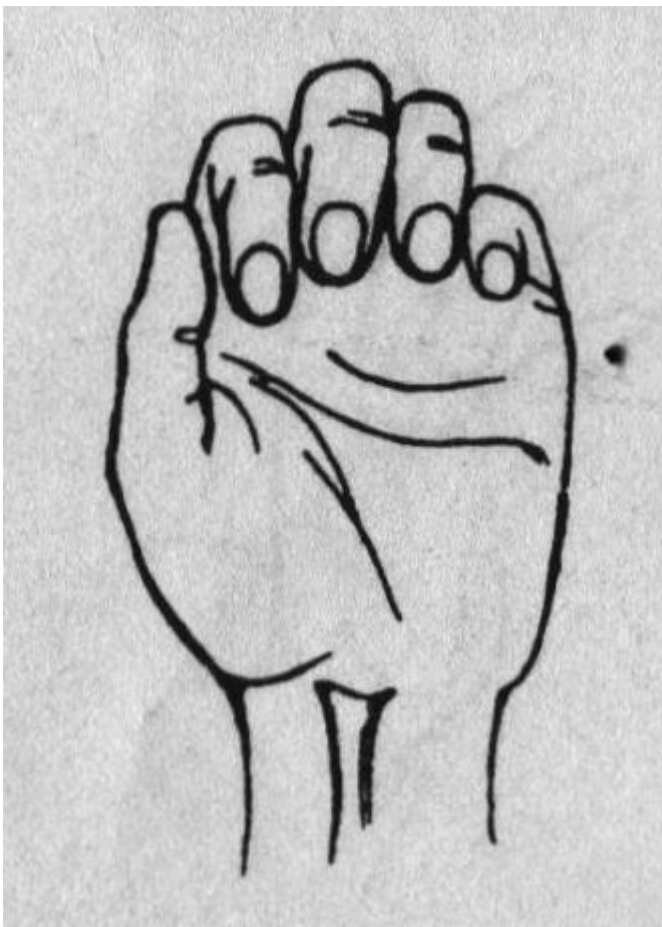

ПАЗУРИ

Котики маленькі –
Пазурі гостренькі.
Не ховайте пазурі,
Покажіть їх дітворі.

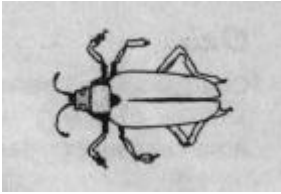

Підігнути подушечки пальців правої руки до верхньої частини долоньки. Великий палець притиснути до вказівного. Вимовити голосно «няв!» кілька разів. Можна продовжити гру з іншою рукою. На завершення провести заняття двома руками.

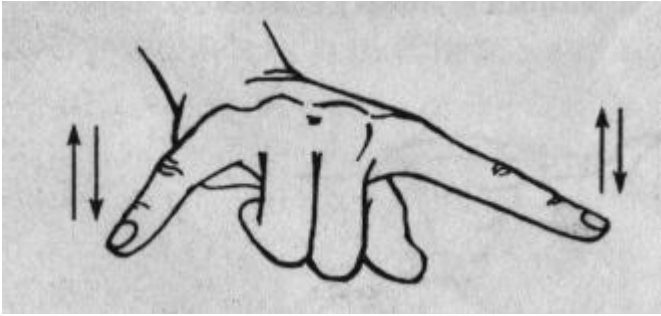
ХРУЩ

Я малий веселий хрущ.
Мене знає кожен кущ.
Маю я красиві вуса
І нічого не боюся.

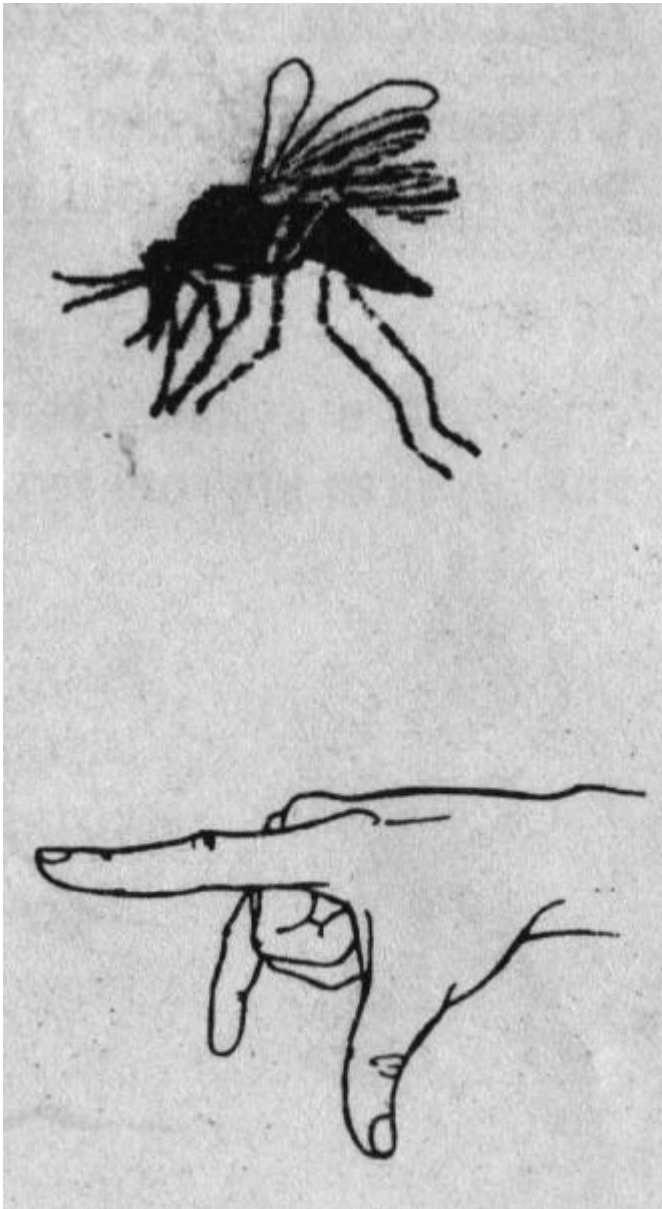
Стиснути кулачок. Вказівний палець і мізинець розвести в різні боки («вуса»).

Ворушити «вусами».

КОМАРИК

Комар, комар, комаруха,
Кусай, кусай поза вуха.
Комар, комар, комарай,
Біжи швидше, утікай!

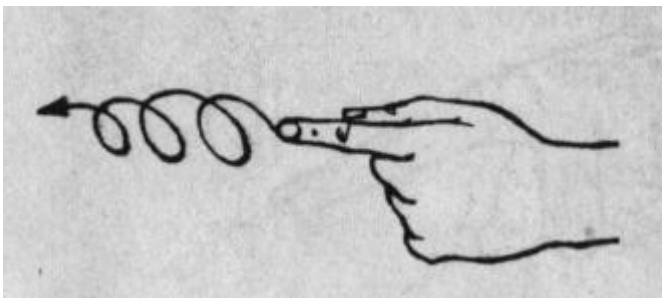
Стиснути кулачок. Вказівний палець висунути вперед (це — «хоботок», яким «комарик» намагається «вкусити» дитину). Мізинець і великий пальці, розслабивши, опустити вниз (це — «лапки»).

ОСА

Оса дзижчить, летить до квітки,
А на галявині співають дітки.

Витягнути вказівний палець правої руки і крутити ним, потім те ж саме — пальцем лівої руки.

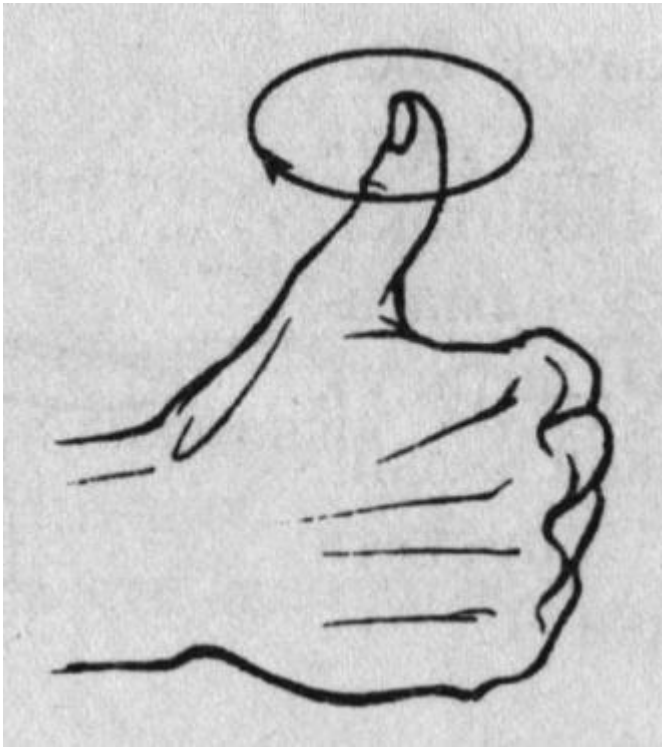

ВЕЛИКИЙ БРАТИК

Ставай, мій друже, у кружок.

Розпочинаймо наш танок.

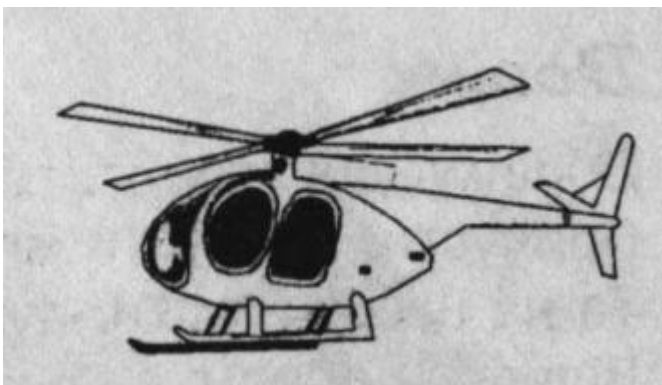
Чотири пальці правої руки (окрім великого) стиснути в кулак. Великий палець підняти догори і виконувати кругові рухи.

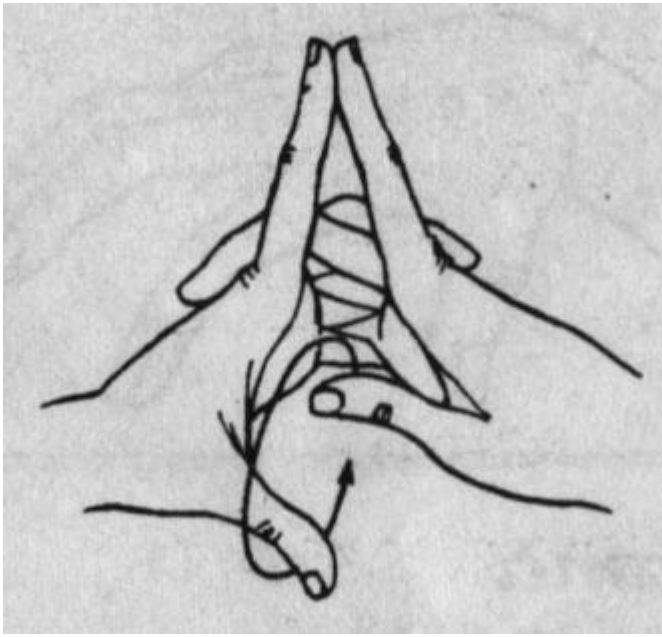
ВЕРТОЛІТ

Швидко лопаті крути!

Вертолiт, лети, лети!

Пальці обох рук (окрім вказівних і великих) — у положення плетеного кошика. Вказівні пальці висунути вперед і з'єднати їх подушечками (це — «хвіст вертольота»). Великими пальцями виконувати швидкі кругові рухи, немов лопаті вертольота.

ХЛОПЧИК

Хлопчик любить скрізь ходити,
Ніжки мусять тупотіти.

Вказівний і середній пальці правої (потім лівої) руки «ходять» по столу.

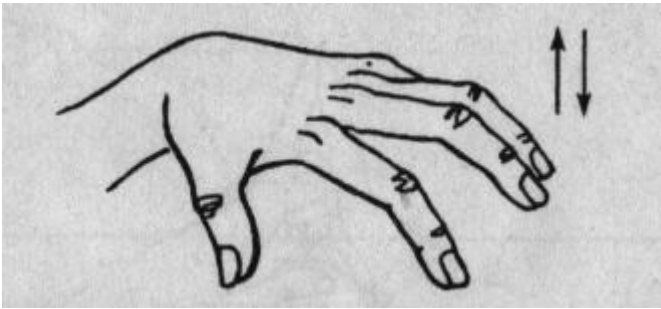

ДОЩИК

Дощику, дощику,
Припусти, припусти
Та на наші капусти,
Відром, цебром,
Відерцем, цеберцем!

Подушечки правої (лівої) руки притиснути до столу. Навперемінно постукувати ними по поверхні столу (наче гра на піаніно).

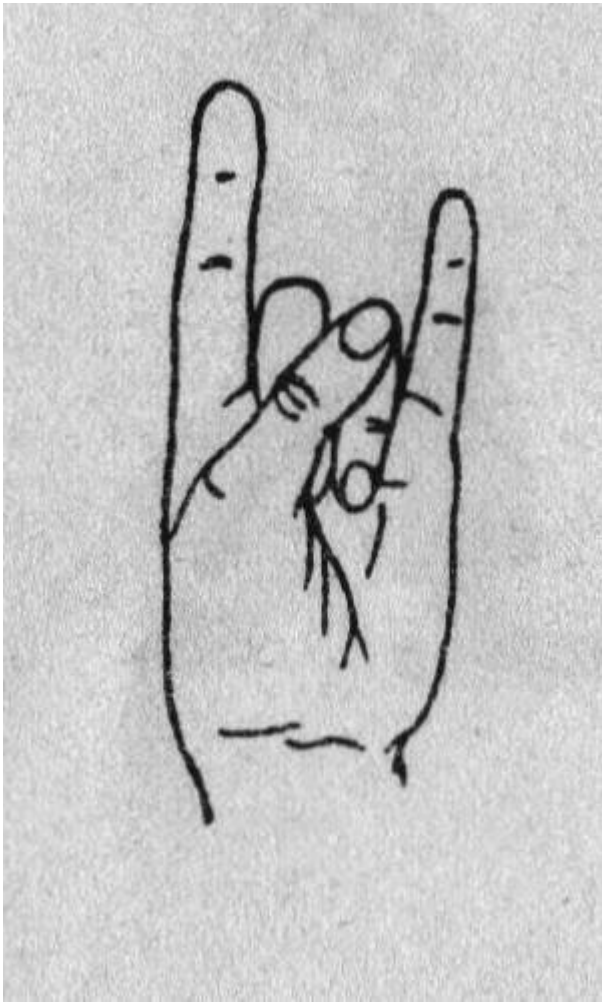

КОЗА РОГАТА

Йде коза рогата –
Ховайтесь, малята!
- Хто каші не їсть,
Молока не п'є,
Заколю рогами,
Затопчу ногами!

Пальці рук підігнути, лише вказівний та мізинець тримати прямими. Це — «коза». Зі словами «Заколю рогами...» «козу» «напускати» на дитину.

ЗАЙЧИК

Ходить зайчик по капустці,
Носить ляльку в білій хустці.
Ой ти, зайку, ти наш зайку,
Віддай нам ти тую ляльку.

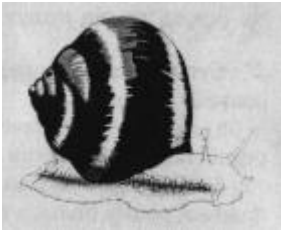

Ліктем обіпертися на стіл, вказівний та середній пальці розвести в боки, решту стиснути в кулачок.

РАВЛИК

Павлику-равлику,
Вистав свої ріжки,
Тобі два, мені два,
Поділимось обидва.

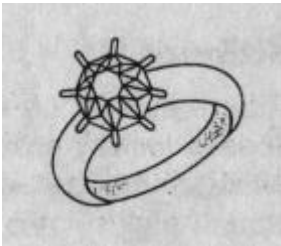

Пальці стиснути в кулачок. Висунути вказівний палець та мізинець. Просуваючись повільно вперед, «равлик» ворухить «вусиками».

ПЕРСТЕНЬ

Перстень сяє, наче зірка.
В нім, як в бубликові, дірка.
Перстень ми дамо Маринці,
В'язку бубликів - Даринці.

Великий і вказівний пальці з'єднати кільцеподібно, решту розвести у різні боки.

ЗАЙЧИК-ОБРУЧКА

Зайчик взявся міркувати:

Як обручку надягати?

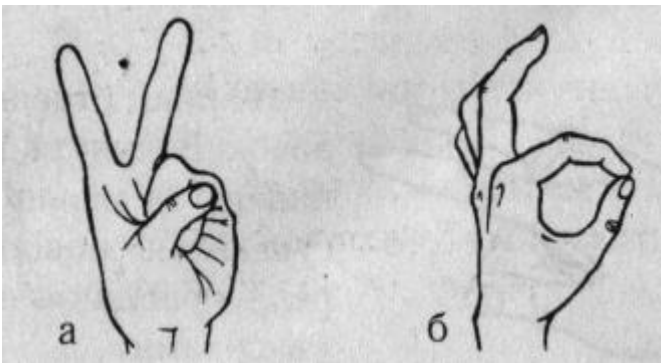
Чи на ніжку, чи на вушко,

Чи покласти під подушку?

Суть вправи полягає в переході з однієї позиції в іншу:

- а) пальці — в кулачок, висунути вказівний та середній пальці і розвести їх в різні боки;
- б) великий і вказівний пальці з'єднати кільцеподібно, решту пальців відсунути вбік.

ОКУЛЯРИ

Нині в тітоньки Тамари

Загубились окуляри.

Нумо, спробуємо, діти,

Їх із пальчиків зробити!

Утворити два кружечки з великих та вказівних пальців обох рук, з'єднавши їх.

СТІЛЬЧИК

З рук складемо іще й «стільця» -

Нескладна наука ця.

Ліву руку підняти вертикально вгору. Прямі пальці щільно притиснути один до одного. Кулачок правої руки притиснути до лівої долоньки великим пальцем до себе.

Якщо вправа виконується легко, то можна міняти положення рук поперемінно на рахунок «раз», «два».

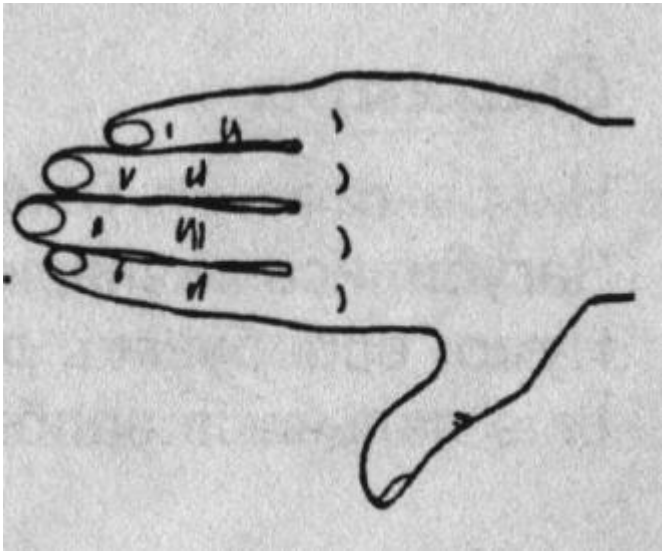
ПРАПОРЕЦЬ

Здавна в нашій Україні

Люблять фарби жовті й сині

Хай гойдає вітерець

Український прапорець.

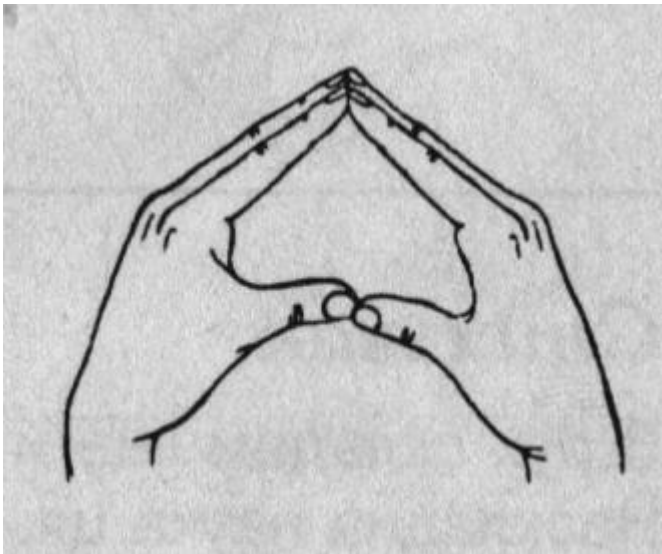

Чотири прямих пальці правої руки (окрім великого) щільно притиснути один до одного. Відвести праву руку вбік. Розвернути її так, щоб великий палець, відтягнутий до кінця, опинився знизу.

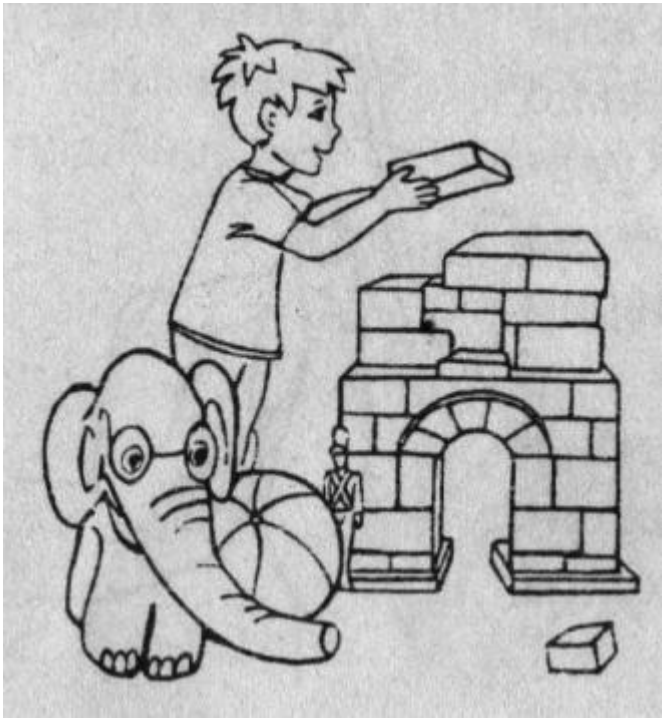
ДІМ

А тепер збудуєм дім.

Дах і вікна є у нім.

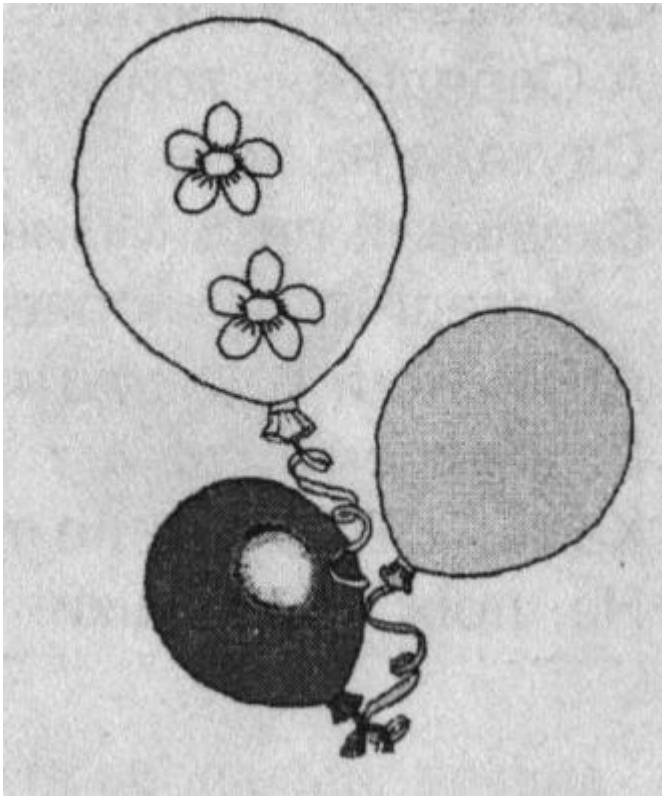

Створити «дах» пальцями обох рук, з'єднавши їх подушечками під кутом. Великі пальці з'єднати по прямій лінії. Утвориться трикутний «дах» з «вікном». Розсунути ширше зап'ястки, а лікті притиснути до тулуба. Вийде «високий дім».

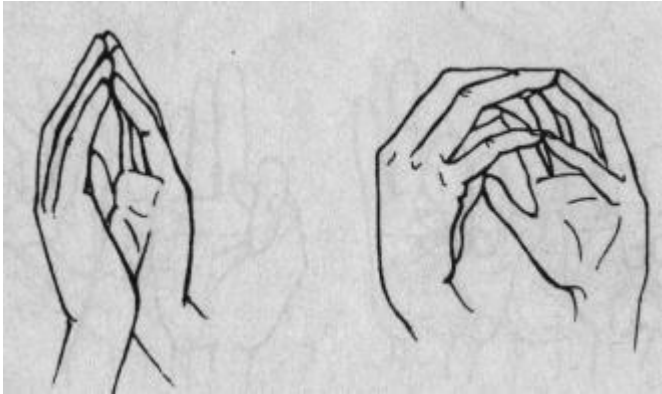

КУЛЬКА

Гарна кулька синьо-біла
В небо високо злетіла.
Зможе нам розповісти,
Що їй видно з висоти.

Кінчики пальців обох рук притиснути один до одного, долоньками утворити маленьку, а потім велику «кульку». Коли повітря «виходить», долоні повернути у вихідне положення.

МІЗИНЧИК

Наш найменшенький Мізинчик

Плаче, плаче, плаче...

Безіменний не вгадає,

Що усе це значить. .

А Середній - той поважний,

Слухати не хоче.

Вказівний пита Мізинця:

- Хочеш їсти, хлопче? -

А Великий із кімнати

Вже несе горішки,

Каже: - Плакати не треба,

На, поїж хоч трішки!

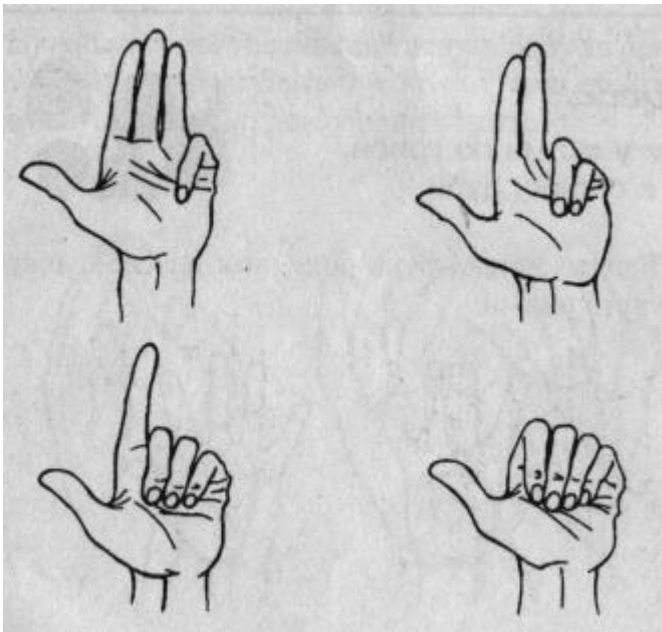
Кисть руки стиснути в кулачок. По черзі розгинати пальці, починаючи з мізинця. З останньою фразою великим пальцем і мізинцем торкатися один одного.

ХЛОПЧИК-ПАЛЬЧИК

- Хлопчик-пальчик,
Що робив?
- З першим братом
В ліс ходив.
З другим братом
Борщ варив,
З третім братом
Пас корів,
А з четвертим -
Кашу їв.

По черзі згинати й розгинати всі пальці, починаючи з мізинця.

СОНЦЕ

Вийди, вийди, сонечко,
На дідове полечко,
На бабине зіллячко,
На наше подвір'ячко.

Долоньки схрестити. Пальці широко розсунути, утворивши «сонечко з промінчиками».

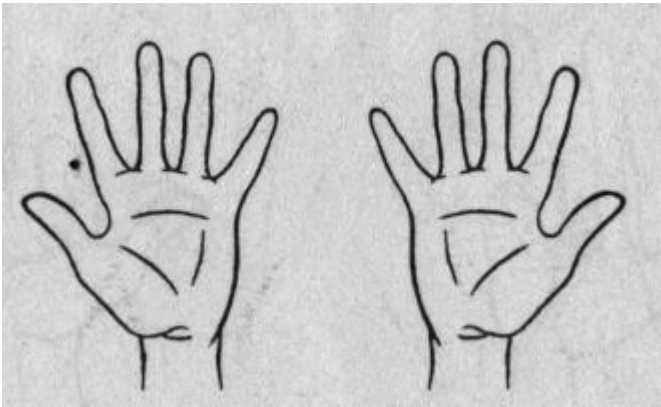

ДЕРЕВА

Йдемо у ліс ми по гриби,
Там є сосни і дуби.

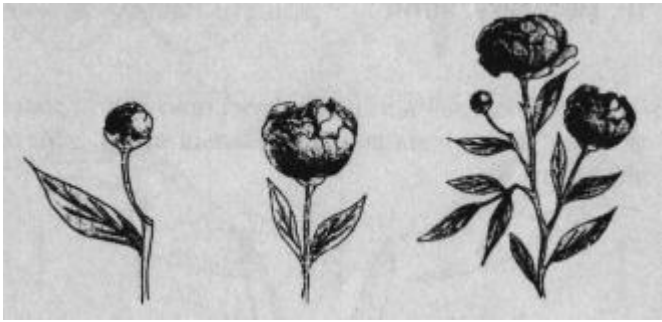

Підняти обидві руки долонями до себе, широко розсунути пальці.

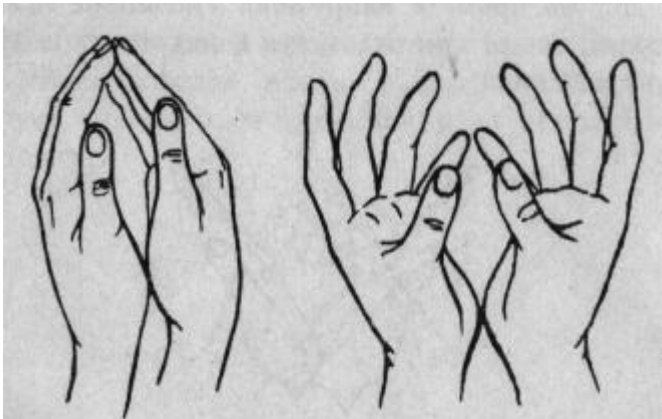
КВІТКА

Сяє сонечко привітне –
Квітка з пуп'янка розквітне.

Подушечки пальців обох рук зімкнуті. Долоньки трішки круглясті, схожі на «пуп'янок».

Нижні частини долонь притиснути одну до одної, а пальці широко розсунути по колу і трохи вигнути. Утворюється велика, розпущена «квітка».

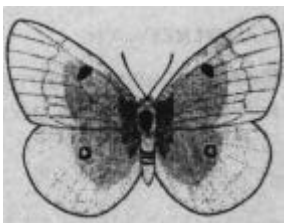
МЕТЕЛИК

Сів метелик на травичку

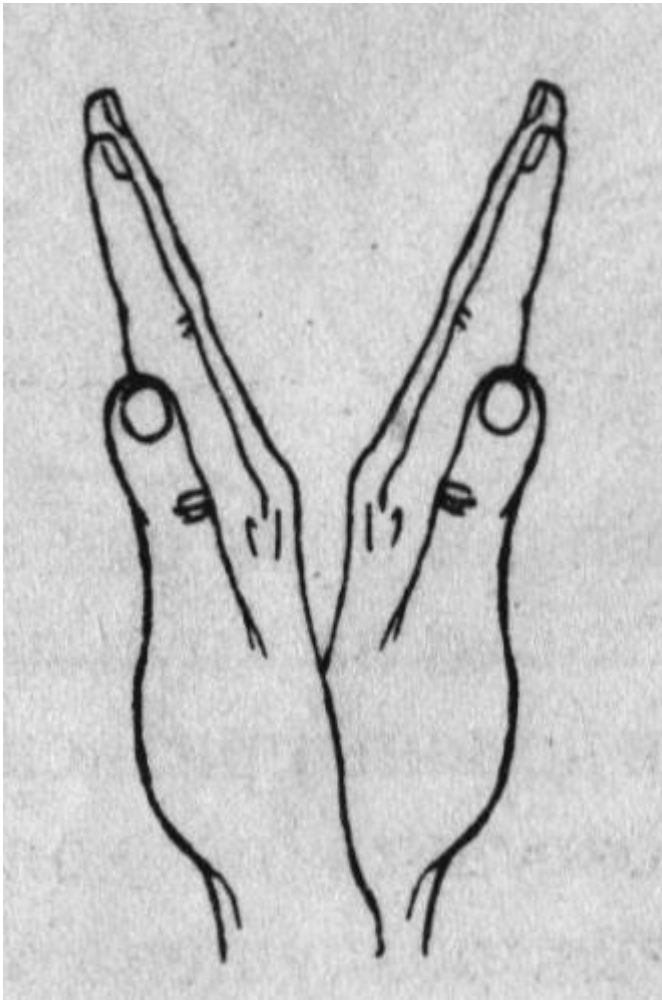
І думає про дурничку.

Раз, два, три,

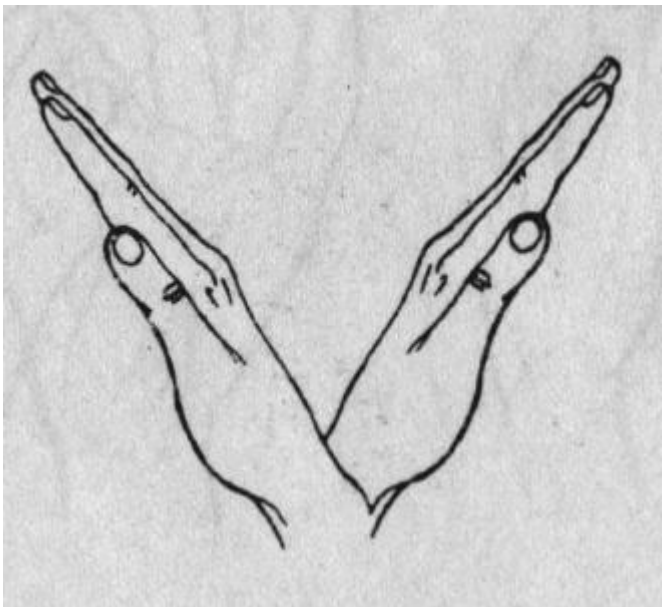
Ти, метелику, лети!

Схрестити зап'ястки обох рук і притиснути долоні тильним боком одна до одної. Пальці прямі. «Метелик сидить».

Долоні прямі й напружені. Пальці не згинати. Легким, але різким рухом рук в зап'ястках імітувати політ метелика.

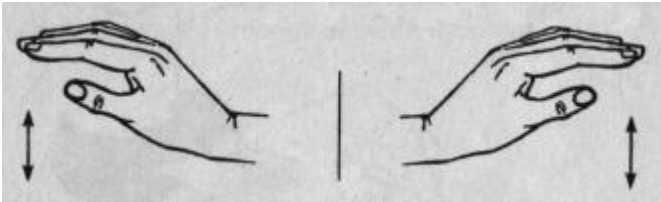
ПТАШЕЧКИ

Пташечки літають –
Крильцями махають.
А долоньки у діток,

Наче крильця у пташок.

Пальцями обох рук робити рухи вгору-вниз.

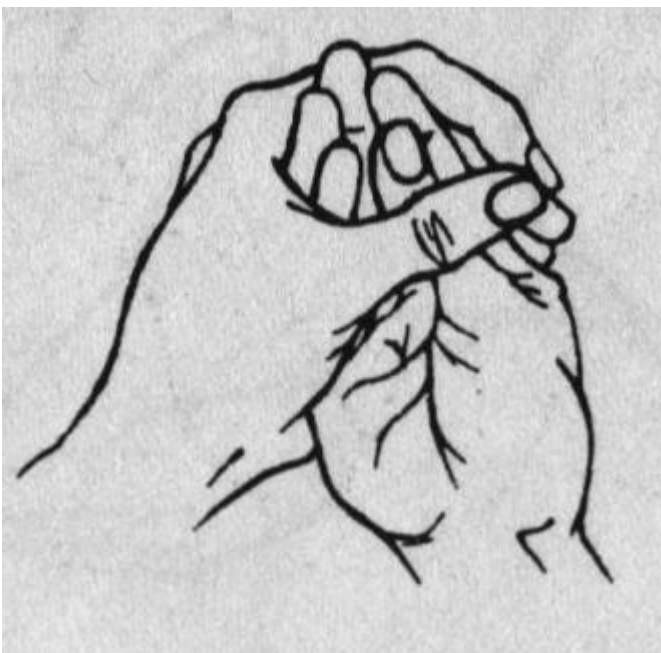

ПТАШЕНЯТА В ГНІЗДІ

Полетіла пташка-мати
Малюкам жуків шукати. -
А малятка не літають –
Із гніздечка виглядають.

Всі пальці правої руки обхопити лівою долонею. Утвориться «гніздо». Коли ворушити пальцями правої руки, створюється враження, що у «гнізді» живі пташенята.

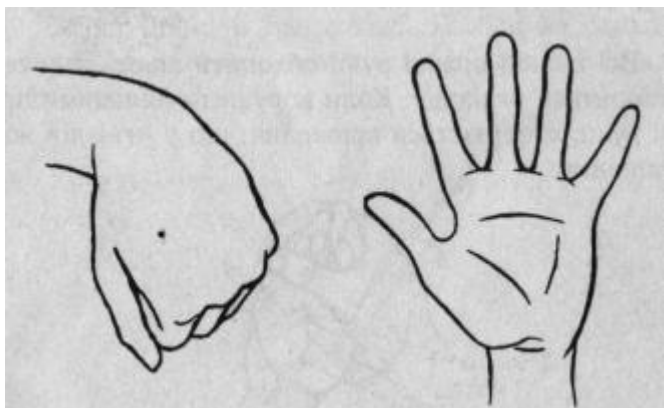

ВЕСЕЛІ МАЛЯРИ

Дім фарбують маляри
У веселі кольори.
Помагаймо малярам –
В цьому домі жити нам!

Синхронно рухати кистями обох рук з положення висячих кулачків до піднятих угору долоньок з розсунутими широко пальцями.

КУРОЧКА П'Є ВОДУ

Курочка скубе травичку
І свіженьку п'є водичку.
А господарям за це
Любить дарувать яйце.

Поставити руку ліктем на стіл. Пальці скласти у вигляді дзьоба. Ритмічно нахиляти кисть руки вниз, піднімати вгору, імітуючи водопій курочки.

ГОЙДАЄМО ЧОВНИКА

Хвилі човника гойдали,
В річці весело гуляли.

Долоню руки підняти вгору, скласти пальці «човником».
Повільно рухати кистю руки зліва направо.

ВЕСЕЛИЙ ОРКЕСТР

Грає Мурчик на баяні,
Зайчик наш - на барабані,
А ведмедик на трубі
Грає весело тобі.
Будеш нам допомагати –
Будемо всі разом грати.
Імітувати гру на різних музичних інструментах.

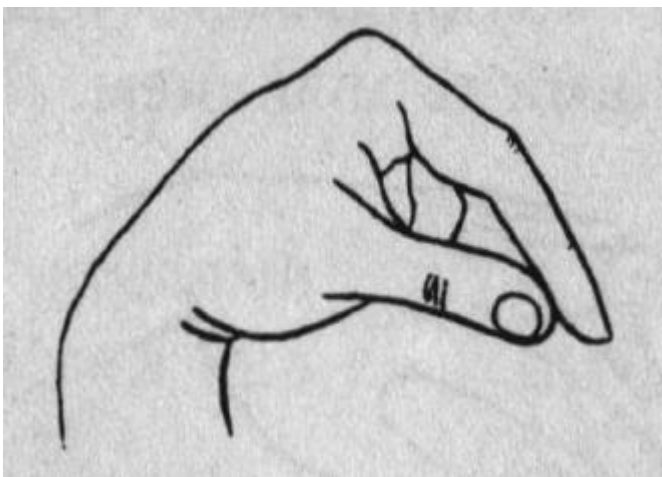

ЛІЧИЛКА

Наш гусак із понеділка
Гарну вигадав лічилку.
Має вдосталь він роботи —
Вчить лічилку до суботи.

Великий і вказівний пальці з'єднати у «дзьоб», решту — в кулачок.

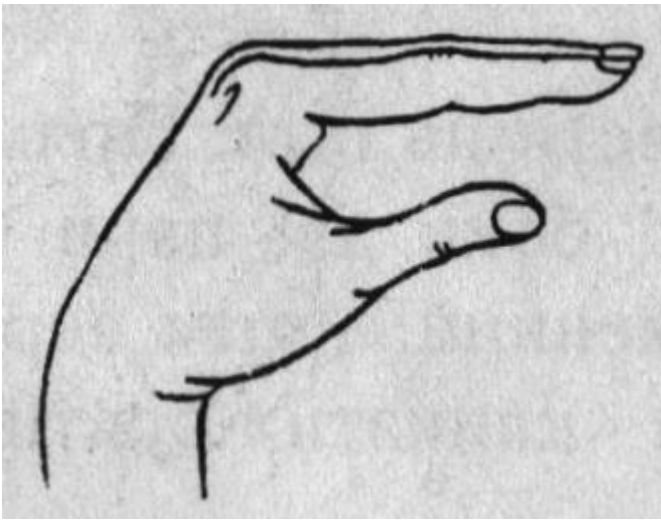
ГУСАК

Чому гусак в дворі гелгоче?

Він, напевно, їсти хоче.

Поставити руку ліктем на стіл. Усі пальці прямі. Чотири пальці (крім великого) висунути вперед і щільно притиснути один до одного («голова гусака»). Великий палець трішки опустити вниз. Виходить «гусак» із відкритим «дзьобом».

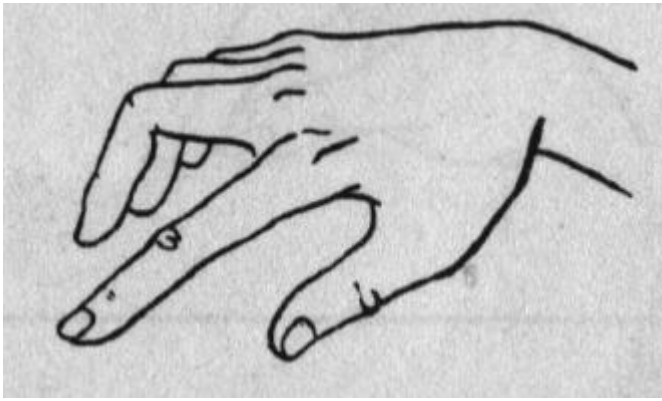
ЧЕРЕПАХА

- Я повільно так повзу,

Бо будиночок везу.

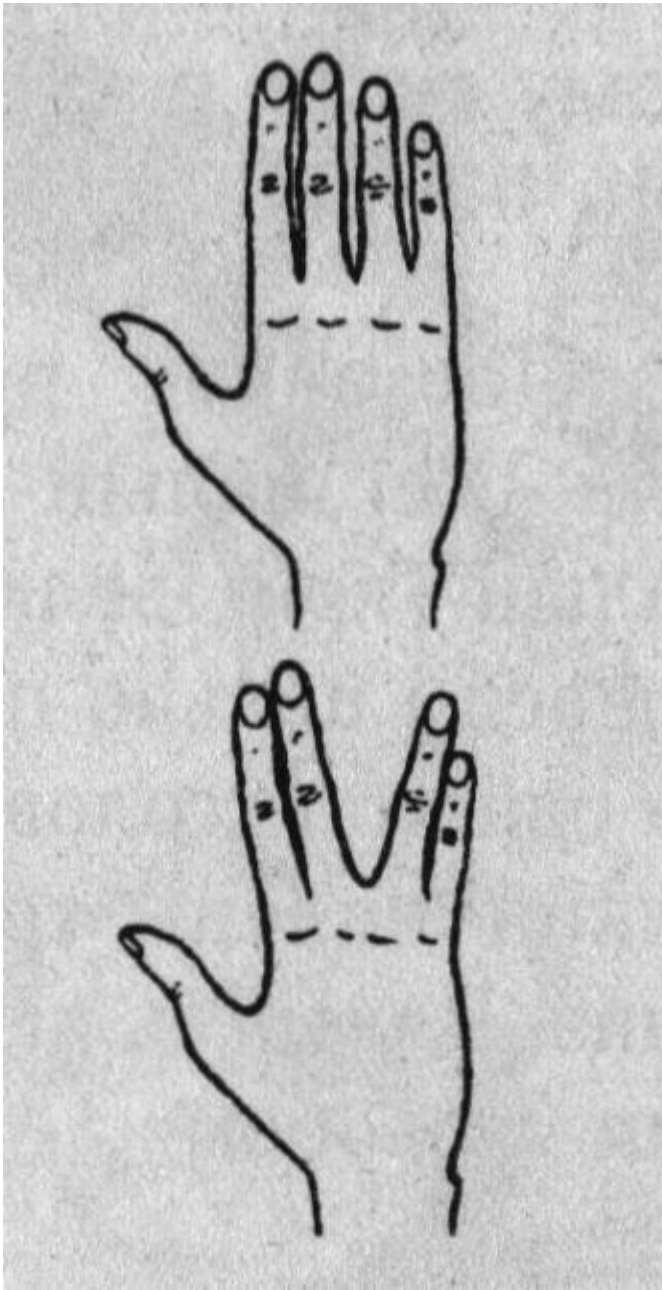

Подушечками пальців і нижньою частиною долоньки торкатися столу, утворюючи «півкулю». Висунути вказівний палець, обіперти його об стіл і підняти ним вперед увесь «будиночок» черепахи. Так само пересунути «будиночок» черепахи середнім, безіменним пальцями та мізинцем.

БРАТИКИ

Двоє братиків із хати
Вийшли в лісі погуляти.
А за ними йдуть ще двоє –
Хочуть в ліс вони обоє.
А найстарший на вогні
Варить страви їм смачні.
Кличе менших на обід –
В нього в домі все як слід.

Долоню покласти на стіл. Прямі пальці з'єднати. Розсунути у різні боки дві пари пальців: спочатку мізинець та безіменний, потім середній і вказівний. Великим пальцем «кликати» братів та «годувати» їх.

ХРЕСТИКИ І НУЛИКИ

Хрестики і нулики –

Гра цікава дуже.

Можеш ти із пальчиків їх зробити, друже.

Хрестики - рівненькі,

Нулики - кругленькі.

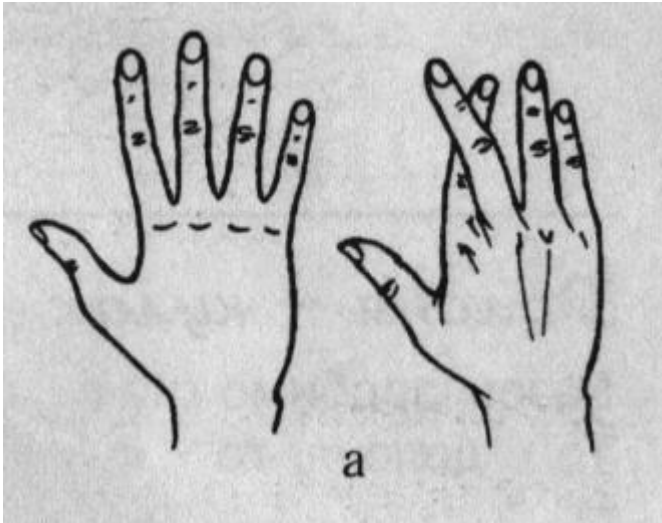
Раз, два, три - часу не гай,

Швидко вправу починай.

X		X
0	0	
X		0

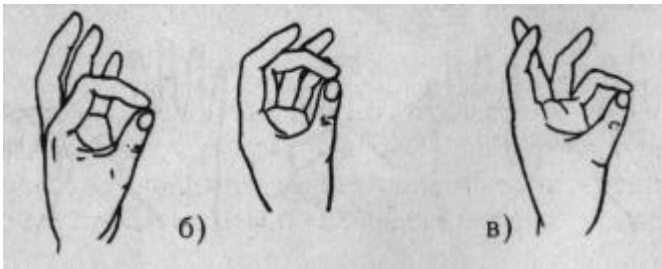
Кисті рук із прямими пальцями покласти на стіл:

а) хрестики — зачепити безіменний палець за мізинець (або середній — за вказівний). Утримувати таке положення якомога довше;

б) нулики — з'єднати подушечками великий палець із вказівним, потім — із середнім, безіменним пальцями та мізинцем;

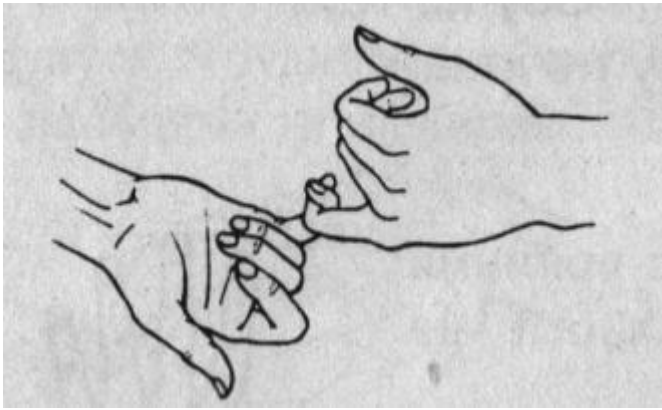
в) одночасно втримувати створені з пальців однієї руки хрестик і нулик.

ГАЧЕЧКИ

Ось гачечки зачепились,
А малята - подружились.

Зачепити мізинці обох рук один з одним, наче два гачки, щоб їх важко було розчепити. Так само робити фігури й іншими парами пальців: безіменними, середніми, вказівними та великими.

ДОЛОНЯ — КУЛАК

Разом зробимо отак:

То - долоня, то - кулак.

Руки покласти на стіл:

- а) долоні притиснути до столу;
- б) одночасно стиснути два кулачки (позиція «кулак» — «кулак»);
- в) розтулити пальці однієї руки і притиснути руку до столу (позиція «рука» — «кулак»).

Для ускладнення — виконувати вправу швидше.

ПРЕДМЕТНА ДІЯЛЬНІСТЬ

Добре зарекомендувала себе різноманітна предметна діяльність, яка також сприяє розвитку дрібної моторики:

- а) застібання та розстібання гудзиків;
- б) шнурування черевиків;
- в) шнурування на спеціальних рамках;
- г) нанизування кілець на тасьму;
- д) гра з мозаїкою;
- е) сортування мозаїки за чарунками; є) гра з конструкторами;
- ж) перебирання круп, зерен (наприклад, відділити квасолі від гороху).

ЩО ТАКЕ АУТИЗМ?

Аутизм, або розлади аутистичного спектру (РАС), - термін, що використовується для опису групи розладів розвитку центральної нервової системи.

Ці розлади проявляються головним чином порушеннями в трьох сферах:

1. У тому, як людина спілкується з дітьми і дорослими (порушення соціальної взаємодії)
2. У тому, як людина розмовляє, користується жестами або виразом обличчя (порушення в області комунікації)
3. У тому, як людина поводиться (своєрідність, обмеженість і стереотипність інтересів і діяльності)

До розладів аутистичного спектру (РАС) відносяться: дитячий аутизм, атиповий аутизм, синдром Аспергера, органічний аутизм і аутистичний розлад. Всі ці терміни описують різні прояви одного і того ж порушення. Аутизм часто поєднується з іншими порушеннями.

Значна частина людей з РАС (від 25 до 50%) мають супутню розумову відсталість, часто у них є розлади моторики і координації, проблеми з шлунково-кишковим трактом, порушення сну. Для людей з РАС також характерні особливості сприйняття інформації, труднощі з концентрацією уваги і дратівливість. До підліткового віку приблизно у 10-30% дітей з аутизмом розвивається епілепсія.

У значної частини людей з аутизмом інтелект відповідає нормі, нерідко у людей з аутизмом є дивовижні здібності в області зорового сприйняття, пам'яті, музичного слуху, математики та інших наук. Деякі люди з аутизмом знаходять себе в мистецтві завдяки своєму незвичайному погляду на світ. Всупереч поширеному міфу, люди з аутизмом не прагнуть жити у власному світі, навпаки, дуже зацікавлені в спілкуванні з іншими, здатні встановлювати глибокі емоційні зв'язки з важливими для них людьми, проте не мають достатніх навичок для того щоб спілкуватися так, як це роблять їх однолітки.

Кожна людина з аутизмом унікальна в своїх проявах, і часом на перший погляд складно зрозуміти, що об'єднує людей з розладами аутистичного спектру. Деякі (близько 20-25%) так і не починають говорити і спілкуються, використовуючи альтернативні способи комунікації (жести, обмін картками або письмовий текст). У дорослому віці їм може вимагатися багато підтримки і турботи, вони не можуть жити самостійно. У інших людей з аутизмом розвивається мова і інші навички соціальної взаємодії, вони можуть відвідувати школу, вступати до вищих навчальних закладів і працювати.

